

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce
Bc. Petra Kohlová

Skauting jako moderní metoda ověřená minulostí

Olomouc 2019

Vedoucí práce: doc. Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Skauting jako moderní metoda ověřená minulostí vypracovala samostatně a uvedla všechny použité zdroje a literaturu.

V Olomouci dne: Jméno:

Anotace

Jméno a příjmení:	Petra Kohlová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Skauting jako moderní metoda ověřená minulostí
Název v angličtině:	Scouting as a modern method of work with children verified by tradition
Anotace práce:	Tato diplomová práce se zabývá možností inkluze chlapců s různým postižením do družinky skautského oddílu. Práce je zaměřena na možnosti podpory začlenění do volnočasových aktivit a specifika práce s dětmi s postižením.
Klíčová slova:	Skauting, inkluze, případové studie, porucha autistického spektra, Downův syndrom, ADHD, podpora inkluze

<p>Anotace v angličtině:</p>	<p>This diploma thesis deals with the possibility of inclusion of boys with various disabilities into the companion of a scout troop. The work is focused on possibilities of support of integration into leisure activities and specifics of work with children with disabilities.</p>
<p>Klíčová slova v angličtině:</p>	<p>Scouting, inclusion, case studies, autism spectrum disorder, Down syndrome, ADHD, inclusion support</p>
<p>Přílohy vázané v práci:</p>	<p>Příloha č.1 Vybavení na schůzku a výpravu Příloha č.2 Vizuální podpora Příloha č.3 Seznámení s podzimem Příloha č.4 Pracovní listy a obrázky chlapců</p>
<p>Rozsah práce:</p>	<p>80 stran</p>
<p>Jazyk práce:</p>	<p>Český jazyk</p>

Poděkování:

Ráda bych zde poděkovala zejména vedoucímu své diplomové práce doc. Mgr. Štefanu Chudému, Ph.D. za rychlé odpovědi a vedení v průběhu zpracování závěrečné práce. Velmi ráda bych zde také poděkovala rodinám chlapců, za jejich čas, energii a ochotu. Dále také kolektivu vedoucích, bez nichž by práce nemohla vzniknout. A v neposlední řadě své rodině za podporu při studiu, které si velice vážím.

Obsah

Úvod.....	8
1 Zhodnocení aktuálního stavu řešené problematiky	10
2 Historie skautského hnutí od prvopočátků	13
2.1 Skauting u nás	18
3 Současnost v Junáku-Českém skautu	24
3.1 Věkové rozdělení	24
3.1.1 Benjamínci.....	24
3.1.2 Vlčata a Světlušky	24
3.1.3 Skauti a skautky.....	25
3.1.4 Roveři a Rangers	25
3.2 Skautské symboly.....	26
3.2.1 Skautský pozdrav	26
3.2.2 Skautská hymna.....	26
3.2.3 Skautský znak.....	27
3.2.4 Skautské heslo	28
3.2.5 Denní příkaz	28
3.2.6 Skautský slib.....	28
3.2.7 Podání ruky.....	29
3.2.8 Skautský kroj.....	29
3.2.9 Skautské svátky	30
3.2.10 Táboření.....	30
3.2.11 Skautský zákon.....	30
4 Inkluze	33
4.1 Vysvětlení pojmu	33
4.2 Historie pojmu.....	34
4.3 Inkluze v oblasti volnočasových aktivit.....	36

Závěr teoretické části	38
5 Praktická část.....	39
5.1 Metody šetření:.....	39
5.1.1 Pozorování.....	40
5.1.2 Rozhovor neboli Interiew	40
5.2 Postup při sběru dat.....	41
5.3 Stručný popis zařízení	42
5.4 Analýza a interpretace zjištěných dat.....	44
5.4.1 Případové studie	44
5.4.2 Ověření v praxi.....	50
6 Diskuse	58
Závěr	59
Seznam literatury	62
Internetové zdroje	64
Příloha č.1: Vybavení na schůzku a výpravu.....	65
Příloha č.2: Vizualní podpora	66
Příloha č.4: Pracovní listy a obrázky	69
Obrázek 1 - Skautský pozdrav (zdroj: Skautka Vrchlabí, online, cit.: 18.11. 2018).....	26
Obrázek 2 - Skautský znak (zdroj Skaut.cz, online, cit.: 18.11. 2018).....	27
Obrázek 3 - Podání ruky (zdroj Skaut.cz, online, cit.: 18.11. 2018).....	29
Obrázek 4 - Skautský kroj (zdroj Skauti Staříč, online, cit.: 18.11. 2018).....	29

Úvod

„Skauting šíří mezi mladými lidmi celého světa mravní a všelidské hodnoty a svět proto skauting potřebuje.“ Jiří Navrátil (český překladatel a skaut)

„Skauting může být klíčem k nové výchovné metodě, k tomu, jak zaujmout mládež. Tisíce a statisíce mladých lidí! Bude to druh bratrství bez rozdílu původu, rasy a vyznání, bohatství i chudoby.“ Robert Baden - Powell (generálporučík v britské armádě, zakladatel skautského hnutí)

„Bud' připraven!“ Heslo skautů - Robert Baden - Powell

„Alespoň jeden dobrý skutek denně!“ (denní rozkaz)

Své dětství a podstatnou část dospívání jsem se svou sestrou strávila v malé dědině na pomezí Pardubického a Olomouckého kraje. Aktivity nám nikdo neplánoval, do kroužků jsme nechodily (snad jen každá pár let do hudebky), kromě zlomené klíční kosti a sem tam pár modřin a oděrek se nám nestalo nic vážného. Vyrůstaly jsme v podnětném a milujícím prostředí. Do přírody mě to lákalo vždycky, člověk je v horách svobodný a musí si být sám sebou jistý. Možná proto mě tak nadchla myšlenka skautingu. Po době útlumu se totiž skauting zase vrací do hledáčku rodičů, kteří vymýšlí a vybírají nejvhodnější aktivity pro svoje ratolesti. Se skautingem se může začít v jakémkoliv věku a stěžejní je pobyt venku v přírodě, což je největším tahounem. Moji první zkušenost jsem nabyla v jednadvaceti letech, kdy jsem poprvé jela jako instruktorka na skautský tábor. Úplně mě to pohltilo. Zamílovala jsem si tu náladu, která vládla po celou dobu, prostředí, a především ten fakt, že jsme byli celý týden mimo civilizaci a pořád venku.

Skauting, jako takový, se ve své podstatě od doby svého vzniku nezměnil. Stále se snaží vést děti k přírodě, ke smysluplnému trávení volného času, a stále je to cesta, jak nejjednodušeji navázat přátelství, která mnohdy trvají roky.

Jakožto „dítě revoluce“ jsem trávila své dětství v opojné době nových nadějí a snů. 90. léta byla nejen mým dětstvím, ale i dobou, kdy k nám začaly pronikat nové věci ve všech oborech a činnostech každodenního života. Vše bylo otevřené, byla demokracie, každý mohl dokázat, co chtěl a co do té doby nemohl. Tenkrát šlo všechno rychle, díky mnohým možnostem se zapomínalo na to staré a osvědčené a hledalo se něco nového, nový vítr do

našich životů. Kromě toho bylo možné po otevření hranic nejen cestovat, ale dostávaly se k nám nové publikace, které otevíraly dveře v mnoha vědních oborech, a to i v pedagogice volného času. Objevila se možnost vycestovat a účastnit se zahraničních sněmů a diskutovat, setkávat se a učit od druhých.

Postupem času se do odborného slovníku pedagogiky začínají vkládat slova jako inkluze, exkluze, edukace či socializace. Dále do vzdělávací politiky vstoupil i soukromý sektor nebo církve, vzdělávání už není jen výsadou státu. Objevila se nutnost rekvalifikace, vysoké školy nejsou schopné uspokojit všechny zájemce o studium, změnila se i sociální politika a rozvíjí se myšlenka celoživotního vzdělávání.

Již v 18. století se společnost v Evropě začala zajímat o vzdělávání dětí s postižením. To vedlo k rozšíření institucí, které se specializovaly na péči a vzdělávání těchto dětí, ale položilo to také základy speciální pedagogice. Fakt, že se děti vzdělávaly v institucích pro ně určené vedl k tzv. segregaci čili vyloučení ze společnosti. Přesně tato skutečnost vedla později k tomu, že integrace se považuje za základní stavební kámen reformní pedagogiky na přelomu 19. a 20. století. Potřeba tyto děti někde zařadit, dát jim možnost vyrůstat v prostředí se zdravými dětmi, možná i dát možnost volby rodičům, se rozvíjela a rostla do roku 2016, kdy 1.9. vešla v platnost novela školského zákona, která přinesla mnoho změn do života dětí, rodičů, ale i pedagogů.

Proto mě, jako pedagoga a srdcem skauta zajímá, jak se může realizovat inkluze v prostředí volného času, co konkrétně je zapotřebí, pokud chce do skautu začít chodit chlapec s tělesným postižením nebo chlapec s autismem či se zrakovým postižením.

Proto jsem se rozhodla, že svoji práci pojmu jako jakýsi možný scénář, takový „tahák“, jak by se mohla situace (pokud by vznikla) řešit.

1 Zhodnocení aktuálního stavu řešené problematiky

V roce 2011 se *Pedagogickými principy ve skautingu* zabývala studentka Pedagogické fakulty na katedře Primární pedagogiky Masarykovy Univerzity v Brně. Jakožto učitelku mě velice zajímal závěr její diplomové práce.

Píše zde, že: „Skautská pedagogika vychází z pedagogiky jako vědního oboru. Patří do mimoškolní pedagogiky a vzhledem k prostředí, ve kterém se uskutečňuje, je součástí neformálního vzdělávání. Jejím cílem je výchova jedinců ve skautském hnutí, které dosahuje provázaným systémem prvků skautské metody.“¹

Cílem této práce bylo také zjistit, jak se sestavují programy pro družiny nejmenších skautů Světlušky a Vlčata, jakou formou jsou jim předávány postoje, dovednosti a hodnoty skauta. Také si kladla za cíl zjistit, jestli konkrétně dramatická výchova je nebo není vhodnou metodou k předávání hodnot a postojů.

Svým výzkumem zjistila, že *osoba rádce* je svým počínáním a jednáním vzorem pro ostatní, přijímají ho jako autoritu, a proto jeho chování berou jako směrodatné, správné.

Proto každý rádce při přípravě programů a aktivit pro svou družinku vychází z toho, že její členové přebírají toto chování a jsou nakloněni názorům, postojům a obdivují jejich dovednosti.²

Podobné téma, jako já, si zvolila studentka pedagogické fakulty UPOL v roce 2013:

Jako cíl své bakalářské práce si vybrala popis skautingu jako takového, dále chtěla zjistit, jaké povědomí mají děti o skautingu, a jak tráví volný čas a zda dávají přednost času strávenému v přírodě nebo doma u PC či televize. Výsledky jejího výzkumu odhalily fakt, že velké množství z dotazovaných dává přednost trávení volného času u počítače a televize než aktivitami venku. A to i přesto, že z jejího vzorku dotazovaných bylo 38 aktivních skautů.³

Skauting na počátku 21. století si jako diplomovou práci vybrala i studentka Masarykovy Univerzity v Brně v roce 2013.

Studentka si zde pohrává s myšlenkou, zda by nemělo větší smysl vrátit se ve skautingu o krok zpět, zpátky k hodnotám, které vyznávali naši předci než se za každou cenu snažit srovnat krok s dobou. Zároveň upozorňuje i na fakt, že nelze úplně opomenout

¹ NĚMEČKOVÁ, V. Pedagogické principy ve skautingu: diplomová práce. Brno, Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra Primární pedagogiky, 2011

² NĚMEČKOVÁ, V. Pedagogické principy ve skautingu, Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra Primární pedagogiky, 2011

³ Nosková Z., Skauting v novém tisíciletí, UP Olomouc 2013

technický, vědecký, ale i sociální vývoj. Pokládá si i docela důležitou otázku, zda nový přístup ve skautingu neodradí děti, respektive jejich rodiče, kteří mají spíše zájem o tradiční myšlenku skautingu. Dotazníkové šetření ji upozornilo na detail, že by se skaut, jako takový, měl lépe a více prezentovat, ale že zatím žádná cesta není špatná. Nové technologie a principy ano, ale s mírou a všechno ukáže především čas.

Svou práci uzavřela heslem zakladatele skautingu R.B. Powella: „*Skauting je hra, a je to hra o vysokou sázku!*“⁴

V roce 2016 se *Generačními proměnami skautských idejí po roce 1945* zabývala studentka fakulty Humanitních studií při Karlově Univerzitě v Praze. Svou práci realizovala v 18. středisku Kruh, kde porovnávala současnou praxi s minulostí.

Z jejich závěrů vyšlo, že „*Aspekt vedení ve skautingu se projevuje, alespoň v případě zkoumaného střediska, jako relativně stabilní a neměnný. Díky širokému okruhu známých nemuselo středisko dělat nábor ani v době, kdy jiná střediska zoufale sháněla děti. V 18. středisku Kruh se na základě nepřetržitého trvání podařilo vytvořit několikagenerační společenství, které se stále cítí být součástí střediska.*“⁵

Dále z rozhovorů vyplývá, že smysl skautingu jako takového se v daném středisku sice nezměnil, ale to, co se změnilo, byl význam skautského slibu. Původní myšlenka a pocit závaznosti k tomu, co člověk slíbil, se transformovala do individuálního prožívání rituálu.

K tomu studentka píše:

„*Možná však právě proto, že v dnešní době nejsou sliby a velká rituální gesta obvyklá, zůstává skautský slib stále podstatnou složkou skautingu a měl by jí zůstat i nadále, a to i s rizikem, že mnoha skautům bude připadat jako zbytečný přežitek.*“⁶

Proto by se dalo říct, že je toto téma nejen zajímavé, ale i celkem oblíbené u studentů volnočasových aktivit napříč fakultami a univerzitami. Skauting jako takový je spíše životní styl. Člověk, který je k němu veden od malička, sroste s jeho zásadami, myšlenkami a vede k tomu i své děti. Tím se utvoří jakýsi kruh, který se točí z generace na generaci. Tím se myšlenky skautingu posouvají dál a vstříčí budoucnosti, ať už je jakákoliv.

Ve svém okolí mám mnoho zarytých skautů a proto vím, jak moc dokáže toto „smýšlení“ ovlivnit výběr povolání i partnera.

⁴ ZEDNÍKOVÁ, M. Skauting na počátku 21. století : Diplomová práce. Brno : Masarykova univerzita, 2013., s.67. Vedoucí bakalářské práce : PaedDr. Jan Štáva, CSc

⁵ Bc. Nováková V. - Generační proměny skautských idejí po roce 1945 na příkladu 18. střediska Kruh, UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

⁶ Bc. Nováková V. - Generační proměny skautských idejí po roce 1945 na příkladu 18. střediska Kruh, UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Láska k přírodě, k lidem i k sobě samému takovému jaký jsem, je v dnešní době médií a tendencí žít rychle něco jako sci-fi. Ale není vůbec špatné vypravit se na týden i déle na tábor bez telefonu, wi-fi, televize a dalších vymožeností dnešní doby a prostě si užít ten klid a úplně jiné nevšední starosti.

2 Historie skautského hnutí od prvopočátků

Skauting je myšlenka stará již přes sto let, proto je jeho historie velmi obsáhlá. Tato kapitola obsahuje souhrn nejdůležitějších letopočtů a jmen těch, kteří byli u zrodu a následného šíření skautingu do celého světa.

První kniha, která se mi při studování literatury k mé diplomové práci dostala do ruky, byla kniha od Otty Janka „Čas skautů“. V úvodu se zamýšlí nad „otevřeným dopisem“ z pátého čísla Skautingu, které vyšlo v roce 2004. Tento dopis byl závěrem velkého a rozsáhlého výzkumu společnosti Median. Kromě tuctových frází zde našel i pár vět, které ho donutily zamyslet se nad tím, proč tehdejší děti odpovídaly, jak odpovídaly. Pro něj byl skaut vybočením z davu, dát se jinou cestou, ale z výzkumu vyplývá, že děti „nechtějí být out“ a divní jenom proto, že chodí do skautu. Chtějí znát to, co vrstevníci, být na jejich úrovni.

Já si však myslím, že se doba změnila, toto myšlení bylo přehodnoceno v momentě, kdy se dnešní skaut rozhodl „jít s dobou“. Program družinek se upravuje dle dnešních trendů. Tábor pod taktovkou Harry Pottera nebo Gluma dnes už není žádné sci-fi, a proto se v roce 2018 v tisku dočteme, že mnoho družinek nemůže přijímat nové skauty, protože nemají prostory nebo dokonce vedoucí. Během posledních 12 let se skautská základna rozšířila zhruba o polovinu nových skautů a skautek a zájem ze strany dětí, ale i rodičů, stále roste.

Dále se v úvodu zamýšlí nad tím, že skautský oddíl by si mělo každé dítě vybrat samo, dobrovolně. Podle něj to za ně dělají jejich rodiče, nebo spíše nedělají, protože žijí v domnění, „že z toho pro ně nic nekouká.“ Jako budoucí tenistka přeci vydělá víc, než když pozná, kde je sever podle lišejníku na stromě, či zvládne ambulantní uzel. Jenže jak velká je pravděpodobnost v dnešním světě ambicí, že tato mladá tenistka opravdu dobude stupně vítězů?

I tohle už dnes moc neplatí, protože dnes je skaut v hledáčku rodičů mezi prvními aktivitami, o které se pro své školáky zajímají. Skaut o sobě dává vědět nejen prostřednictvím internetu a prezentace družinek v okolí škol a školních družin, ale i prostřednictvím médií. Například, v současnosti běží na stanici České televize Děčko pořad Skautská pošta 1918, který nejen, že vypráví o historii skautingu u nás, ale hravou formou děti seznamuje s historií První republiky. Pořad je určen pro děti do 14 let, ale upřímně musím říct, že mě samotnou vždy velice zajímá náplň dalšího dílu.

Knihy Otto Janka je hodně zaměřená na historii skautingu. Za úplně první známky tohoto hnutí považuje již J.J. Rousseau (1712 - 1778) a jeho knihu Emil aneb O výchově.

Označuje „Emila“ jako prehistorii skautingu, protože mnoho z nápadů a námětů, které v této knize najdeme, změnilo pohled na výchovu dětí a mládeže po celém světě.

Rousseau byl ve své době průkopníkem ve výchově chlapců, i když trochu nepochopeným. Prosazoval svou myšlenku, že by chlapci měli umět pracovat s nářadím (kladivem, sekerou, ale i pilou) a zasazoval se o to, že by se měli naučit nějakému řemeslu. Což se setkalo s velkou nevolí, protože vychovával především mladé pány z dobrých rodin a u nich se počítalo s tím, že nikdy nebudou muset pracovat rukama. Ale tato myšlenka měla úplně jednoduché opodstatnění: řemeslo byla možnost něco umět a uživit se tím, protože nikde není psáno, že své jmění neprohraje v kartách nebo nepropije.

Nejdůležitější knihou, kterou považoval za bibli, byl Robinson. Chtěl, aby se mu „Emil“ vyrovnal, učil proto chlapce plavat, dívat se opravdu kolem sebe, odhadovat vzdálenosti, připravoval pro ně zkoušky odvahy, nechal je bez pomoci bloudit, tohle vše bylo pro chlapce z bohatých měšťanských rodin nové a do jisté míry nepatřičné a nečekané. (Otto Janka, Čas skautů).

Jako dalšího „spolutvůrce skautingu“ ve své knize zmiňuje Ernesta Thompsona Setona (1860 - 1946). Tento anglický ilustrátor a spisovatel byl také zakladatelem woodcrafterského hnutí, které vzniklo jako snaha zbavit se obávané party chlapců, která škodila na jeho pozemcích v Connecticutu. Tak vznikl první woodcrafterový kmen „Woodcraft Indians“.

V té době, kdy se začaly formovat první myšlenky a nápady woodcrafterského hnutí, v Německu vznikalo například hnutí Wanderwogel, které bylo předchůdcem německého hnutí mládeže, a v Anglii se začaly objevovat první vlaštovky skautingu, jehož myšlenky byly Setonovi velmi blízké. Proto, když ho Baden-Powell kontaktoval, vyšel mu vstříc v domnění, že má zájem upravit myšlenku woodcrafterského hnutí k potřebám a možnostem Evropy. Výsledkem však bylo to, že Baden-Powell použil jen to, co se mu líbilo a přiložil si k tomu své vlastní myšlenky, které se však nesetkaly s pozitivním ohlasem Setonovým, nehledě na fakt, že ho ve své práci zapomněl zmínit.

Baden-Powell byl voják, Seton romantický snílek s duší zálesáka. Každý přinesl svou myšlenku do tohoto hnutí, každý chtěl jít jinou cestou.

A.B. Svojsík (zakladatel Českého skautingu) ve svém stěžejním díle *Zásady Junáctví* (1912) píše: „*Těžko je posouditi, kdo má, o které odvětví skautingu větší zásluhy, zda Seton, či Baden-Powell. Jisto je, že ona romantičnost, poetičnost a láska k přírodě jsou především zásluhou Setonovou, kdežto pořádek, kázeň, organizace jsou zase dílem Powellovým – obou*

*výborných psychologů i pedagogů.*⁷ Pro formování Českého skautingu měl však Seton zásadní přínos. Díky středoškolskému profesorovi Milošovi Seifertovi, který zasvětil svůj život propagaci woodcrafterovských myšlenek, se v naší zemi oproti světovému skautingu dbá na výchovu spojenou s pobytem venku, v přírodě.

V předchozím odstavci jsem zmínila jméno Roberta Baden-Powella (1857 - 1941). Tento hrdina druhé búrské války, britský voják a nositel mnoha ocenění a řádů, se proslavil jako velitel při obraně Mafekingu. Stal se národním hrdinou a nejmladším brigádním generálem a sepsal řadu knih, které se týkaly především vojenského výcviku a průzkumu. Kromě toho, že byl vynikající voják a vlastenec, přinesl světu první myšlenky skautingu. Svou vojenskou kariéru ukončil v roce 1910, z velké části na přání samotného krále Eduarda VII. Ten byl názoru, že Baden-Powell se mimo vojenskou službu bude moci věnovat rozvoji skautingu naplno a tím prospěje Británii mnohem více, než kdyby byl součástí armády. Lord Kitchener na začátku druhé světové války, když Baden - Powell nabídl své služby, prohlásil: „... že by mu jistě bylo možno svěřit velení nad několika divizemi, nicméně Británie nemá nikoho, kdo by jej adekvátně zastoupil v čele nenahraditelného skautského hnutí.“⁸

Za začátek skautského hnutí je považován první tábor, který Baden - Powell zorganizoval na ostrově Brownsea v roce 1907. Zde vyzkoušel své nápady v praxi. Tábor se tehdy zúčastnilo 22 chlapců, kteří pocházeli jak ze soukromých škol, tak i z řad pracujících. Zde se mu v praxi potvrdilo, že i přes značné společenské i kulturní rozdíly jsou chlapci schopní si spolu hrát a rozumí si jako bratři. Sami si zde vařili, hráli hry, učili se všemožným dovednostem a poslouchali napínavé a exotické historky, které jim vyprávěl Baden-Powell.⁹

V roce 1908 vyšla v šesti částech během dvou týdnů kniha *Scouting for Boys*. Zájem o ní byl rekordní, chlapci se sami hlásili do družin a chtěli si skauting vyzkoušet na vlastní kůži. Kniha byla přeložena do 35 jazyků, včetně češtiny.¹⁰

Britský skauting má tedy své kořeny v prvním desetiletí dvacátého století, jako světové hnutí se jeho vznik datuje k roku 1920. Skauting je v první řadě geniální myšlenka, která je propojením technických znalostí R. Baden-Powella, jeho vlastenectvím a dětských snů a nadějí, kterých se nikdy nevzdal. Po vydání knihy *Skauting pro chlapce* se děti a mládež začaly rychle neformálně řídit a tvořit skupiny, které se nechali strhnout popsány

⁷ A.B. Svojsík, *Zásady Junáctví*, 1912, s. 22-23

⁸ Život zakladatel Baden - Powella, online, cit.: 18.11. 2018

⁹ VALLORY I SUBIRÀ, E., 2016. s. 19

¹⁰ Robert Baden Powell, online, cit.: 15.11.2018

pravidly i „povídáním od táborového ohně“. Prvotním plánem při vydání knihy nebylo zakládání jakýchkoliv organizací nebo hnutí, ale „*knihy kombinovala zábavu s morálními leklemi, jako by šlo o hru.*“¹¹

Jedním z mnoha důvodů, proč byla kniha tak úspěšná, byl fakt, že byla napsána a vydána v ideální době. Společnost se začínala zajímat o dospívání mladých lidí, především tedy chlapců. Díky průmyslové revoluci mohly děti více chodit do školy než pracovat a tím se otvíraly i možnosti trávení volného času. Kvůli snižující se porodnosti a zvyšující se životní úrovni se začal klást větší důraz na dětskou duševní pohodu a všestranný rozvoj charakterových vlastností.

V prosinci roku 1909 byla založena Skautská asociace (Boy Scout Association) se 108.000 členy a předsedou Baden-Powellem.

V roce 1910 založil Baden-Powell v Anglii dívčí skautskou organizaci (Girl Guides Association) se 6.000 členkami, které vedla jeho sestra Agnes. Už v roce 1909 vydal Baden-Powell knihu *The Scheme for Girl Guides*, tedy knihu, kde byl skauting upravený pro dívky a začal zde pro ženskou verzi hnutí používat označení „Guiding“. V letech 1911 až 1914 začala být Anglie ovlivňována feministickými a moderními myšlenkami italské vzdělavatelky Marie Monterssori a jejímu „učení se činností“. Tato metoda byla velmi podobná tomu, co rozvíjel skauting. V roce 1914 Baden-Powell v jednom textu poznamenal: „*Montessori prokázala, že podporováním přirozených tužeb dítěte na rozdíl od instruování tak, jak si myslíme, že by mělo jednat, ho může vzdělávat mnohem smysluplněji a s širším dopadem.*“¹²

V roce 1916 rozšířil Baden-Powell skauting i pro mladší školní věk a připojil motivy z Knihy džunglí od Rudyarda Kiplinga. Chlapcům, kteří začali navštěvovat hnutí, začal říkat „Wolf Cubs“ nebo „Cub Souts“ (vlčata), podle přátel Mauglího.

V roce 1922 se skauting rozšířil i na starší věk, pro který začal používat termíny „Senior Scouts“ a „Rovers“ (roverři), označení „Scouts“ (skauti) ponechal jen chlapcům ve věku 12-15 let. V témže roce byla v Paříži na druhé skautské konferenci přijata Skautská ústava. Tímto vzniklo mezinárodní chlapecké ústředí, které se v roce 1973 přejmenovalo na Světovou organizaci skautského hnutí (*WOSM - World Organization of the Scout Movement*). Sídlem ústředí byl nejprve Londýn, v roce 1958 bylo ústředí přesunuto do Ottawy a v roce 1968 do Ženevy.

¹¹ VALLORY I SUBIRÀ, E., 2016. s. 19

¹² VALLORY I SUBIRÀ, E., 2016., s. 24

Světová asociace skautek byla založena v roce 1928 (*WAGGGS - World Association of Girl Guides and Girl Scouts*) a sídlila v Londýně. I přes problémy a nepatrné rozdílné nuance ve vedení hnutí, spolu asociace úzce spolupracují.

V kontextu zmíněných asociací WOSM a WAGGGS je nutné neopomenout dvě mezinárodní organizace, které sdružují katolické skauty: Mezinárodní konference katolických skautů (*ICCS - International Catholic Conference of Scouting*) a Mezinárodní konference katolických skautek (*ICCG - International Catholic Conference of Guides*). Nejedná se o žádné soutěžení těchto asociací, jde o odnož WOSM a WAGGGS.

Shrnutí důležitých dat

- v roce 1857 se narodil zakladatel skautingu Robert Baden-Powell
- rok 1860 je rokem narození Ernesta Thompsona Setona
- roku 1902 vznikli „Woodcraft Indians“
- rok 1907 první skautský tábor na světě
- roku 1908 byla vydána první příčka *Scouting for Boys*
- roku 1909 se poprvé skauti setkali (účast 10.000 skautů)
- rok 1909 založení skautu v Chile - první skauti mimo Velkou Británii
- roku 1910 se setkala 100.000 organizovaných skautů, založena organizace skautek
- po roce 1910 začaly vznikat skautské organizace po celém světě
- roku 1914 byla zavedena výchova nejmladších - Vlčat a Světlušek
- 1914-1918 první světová válka, služba skautů vlasti
- roku 1920 se konalo 1.světové Jamboree
- rok 1922 skautský kongres v Paříži
- rok 1924 a 2.světové Jamboree v Kodani
- rok 1929 a 3.světové Jamboree v Anglii
- v roce 1931 první setkání roverů
- listopad 1935 přijata konečná podoba skautské vlajky
- leden 1941 úmrtí Baden-Powella
- rok 2007 světové výročí 100 založení skautingu
- rok 2012 oslavy 100 let u nás

2.1 Skauting u nás

Do našich zemí se skauting dostal pár let později po svém vzniku. Našel si tu mnoho příznivců, ale měl tu i velkou část odpůrců, a to především v letech komunismu a okupace. I přes mnohé zákazy a tresty se u nás udržel a byl součástí odboje. Dnes je v popředí zájmů a jeho myšlenky se dál šíří mezi mládež.

Po zkušenostech z válečných období v roce 1899-1902 (Búrské války) a 1904-1905 (rusko-japonská válka) prošly armády Německa a Rakouska - Uherska reformou, která se měla týkat nejen vojenského výcviku, ale i tělesné výchovy na středních školách. Mezi požadavky, které armáda měla, bylo zahrnuto i to, aby do osnov byla zařazena předvojenská výchova, ve vyšších třídách například i střelba, a aby se výuka tělocviku svěřila odborníkům z řad armády. Byla vytvořena veřejná anketa, která měla za úkol zjistit, jak je tomuto řešení nakloněna veřejnost. Po vyhodnocení výsledků však bylo zjištěno, že většina respondentů zastává názor, že by vyučování tělocviku mělo zůstat v rukou odborníků mimo vojenství. Jen by mělo být zmodernizováno a také rozšířeno o prvky branné výchovy. Po těchto poznatcích byly vypracovány nové osnovy pro tělesnou výchovu a hry na středních školách, kam byly zařazeny nové prvky - polní hry, čtení mapy, orientace v přírodě, signalizování a poskytování první pomoci. Jako pomůcka byla uvedena kniha štábního lékaře Dr. A. Liona *Das Pfandfinderbuch* (z roku 1909) a osnovy byly zpracovány podle Baden-Powellovy knihy *Scouting for Boys* (z roku 1908).¹³

Na Středoškolském kurzu pro učitele tělocviku ve dnech 28.9. - 1.10. 1911 v Praze se prof. Antonín Svojsík poprvé zmínil o novém prvku, který se vkládá do výchovy ve Velké Británii. Tím novým prvkem byl *skauting*. Svojsík vyzkoušel prvky skautingu již v létě téhož roku při pobytu na Orlovské hájovně, kde zkušebně tábořili studenti vysoké školy pod vedením docenta Smotlachy. Skauting jako nový způsob ve výchově mládeže oslovil i další české vysokoškolské profesory - Františka Čádu, Františka Drtinu i Tomáše Garrigue Masaryka.

Postupně začaly vznikat různé kroužky, společenství, skupiny, jejichž náplní bylo podnikání vycházek do přírody, pozorování okolí, seznamování se se svým krajem. Takový *Kroužek přátel přírody* založil i pomocný učitel Miloš Seifert. V neděli pořádali botanické vycházky, polodenní výlety (např. na rozhlednu Děd), ale i vícedenní výlety s tábořením, vše bylo zdokumentováno a zapsáno do kroniky. Aktivitu kroužek podnikal od března do

¹³ Studenovský Tomáš, 2017, s. 15

prázdnin, nepravidelně o nedělích v počtu 3-7 studentů. Gymnaziální skautský oddíl byl veden Ferdinandem Pakostou jako doplněk k tělesné výchově v rámci branné výchovy. Zatímco *Kroužek přátel přírody* kladl důraz na znalosti v oboru botaniky a geografie, byl spojen s turistikou a hrami v přírodě, skautský oddíl byl více praktický. Místo zde měla pořadová a pochodová cvičení v poli, tělesná cvičení v přírodě, topografie či morseovka, ale i dějepisné vycházky do okolí. V roce 1912 se dočteme o poslední doložené vycházce se skauty, poté byla činnost oddílu přerušena až do září, kdy měl výuku tělocviku převzít nový tělocvikář. Ten se však skautingu dále věnovat nechtěl, a proto neměl *Kroužek přátel přírody* přírůstky v podobně nových studentů.

Skautský oddíl byl obnoven počátkem října 1912, s přispěním Miloše Seiferta. *Kroužek přátel přírody* zanikl a jeho členové se stali veliteli čet (družin) v nově vzniklém skautském oddílu, který je veden podle článků a knih britského zakladatele i prof. A.B. Svojsíka.¹⁴

Potřebná příručka pro práci v oddílu vznikla v květnu 1913. Šlo tu o výsledek zkušeností a srovnání praxe Baden-Powella, Svojsíka a Setona. Poprvé se tu objevila i narážka na tzv. woodcraft: „*Co se nás týče, hledíme jako k pravému iniciátoru skautství k E. T. Setonovi, americkému zakladateli skautských čet, jich členů jest dnes již na 300.000, který o kolik let předčil Baden-Powella. Všechny ideály „junáka“ jsou v něm vysokou měrou ztělesněny, je to muž, jakých se rodí málo za kolik století. A můžeme i říci, že americký skaut jest svobodnější, ryzejší, přirozenější. Američtí „Woodcraft Indians“ jsou přitažlivější nám svou láskou k přírodě...*“¹⁵

Základy lesní moudrosti byly u nás položeny založením kmene Děti Živěny v létě roku 1913. Šlo o první woodcraftový oddíl mimoamerický kontinent. Toho léta proběhl i letní tábor pod vedením prof. Hořejšího, kdy si jeho oddíl začne říkat Psohlavci - jednotlivé družiny pak mají ve znaku psí hlavu (černou, červenou a zelenou). Většina členů byla ze Sokola. V říjnu téhož roku se oba vůdci sešli, aby probrali své dosavadní postřehy a chlapci z obou oddílů změřili své síly v různých soutěžích. Na podzim roku 1913 vyšel úřední výnos III C 593/1 ai 1913Sb.norm. č. 14 ai 1913 o Zákazu nedovolených schůzek žáků středoškolských mimo ústav: „*Vzhledem k tomu, že se staly pokusy z kruhů mimoškolských odváděti k nepřislušné činnosti mimo školu, upozorňuje c.k. zemská školní rada na §24. kázeňského řádu, dle něhož žákům škol středních zakázáno spolky mezi sebou zřizovati, nebo*

¹⁴ Studenovský Tomáš, 2017, s. 18

¹⁵ Seifert, Maixner: Kapesní knížka českých junáků, s. 5-6

*členy spolku býti a jednot studentských se zúčastniti.*¹⁶ Činnost odboru Psohlavci, kterou od podzimu 1913 zaštiťoval spolek Záchrana (Ústřední sdružení ženské pro mládež, které vedla snacha Boženy Němcové Anna Marie Němcová, založené roku 1909), se tak stala nelegální, protože děkanství požadovalo striktně dodržovat kázeňský řád. Proto nebylo výjimkou, že chlapci odcházeli z oddílu pod hrozbou snížené známky z chování a šikany ze strany úřadů. Našli se i odvážní studenti, kterým vyhovovalo kouzlo zákazů a tajemna, proto mohl oddíl fungovat i nadále.

V červenci roku 1914 vyhlásilo Rakousko-Uhersko válku Srbsku. Tento „malý“ konflikt se pak rozrostl na světovou válku, který se dotkl i občanů Čech, kteří ať už jako dobrovolníci nebo ne, museli bojovat za monarchii. Téhož roku byl založen spolek Junáček-český skaut. Prvotně především z důvodu velkého rozsahu agendy. Dál se Junák řídí příručkou Základy junáctví. Dalším fungujícím skautským směrem byl oddíl Ing. Františka Hofmeistera z Rožmitálu pod Třemšínem, který v roce 1911 založil *Americkou kolonii mládeže*. Šlo o soukromý penzionát, který založil sám Ing. Hofmeister, kde se aplikovaly do výchovy a vzdělávání prvky skautingu (pobyt v přírodě, orientace v terénu, vaření pod širým nebem, samostatnost...). František Hofmeister byl průkopníkem v myšlenkách skautingu u nás, začleňoval je do výchovy a vzdělávání o půl roku dříve než Svojsík. Bohužel se jeho nadšení pro skauting nedostalo za hranice jeho rodného města.¹⁷

3. - 5. dubna 1915 na ustanovujícím sjezdu ve Zbirohu vznikla Junáček obec Psohlavců. Nově vzniklá obec sice měla společné stanovy i výbor vůdců, stále však šlo o volné spojení skupin. Oficiálním znakem se stává psí hlava (Skautské odbory z Prahy ji používaly už od roku 1913) a hymnou Obce byla lidová píseň z Chodska Zelení hájové.¹⁸

Po roztržité Rakouska-Uherska se ve skautu prosazovaly vlastenecké myšlenky a vznikla nová formální uspořádání *Česko-slovenští junáci-skauti „Děti svobody“*. Pro Děti svobody byla stimulem staroslovanská mytologie, kterou začlenili do Setonova woodcraftu. Mladým vzdělavcům, kteří na vlastní kůži zakusili hrůzy války, se nelíbil odklon českého skautingu od prvotní myšlenky Baden-Powella a proto vzniká *Obec čl. Baden-Powellových skautů*, jejíž snahou bylo zavést vojenskou kázeň a potlačit všechny cizí prvky, ale i ty, které se týkaly národa a národního uvědomění. Tak došlo k situacím, které byly přesným opakem toho, o co se snažilo náčelnictvo Junáka. To bojovalo o klidné řešení ve sjednocení Česko-slovenského skautingu, ale paradoxem bylo, že docházelo k většímu a většímu rozdělování.

¹⁶ III. Výroční zpráva Jubilejního reálného gymnasia v Berouně 1913-1914, s. 34

¹⁷ Studenovský Tomáš, 2017, s. 30

¹⁸ Studenovský Tomáš, 2017, s. 34

V roce 1918 uvede Baden-Powell program pro rovery, především proto, že si uvědomuje, jak je důležité věnovat se mládeži ve věku 16-25 let. Najít pro ně činnosti, které je nadchnou a udrží, protože jsou důležitou součástí skautských oddílů. To samé si u nás uvědomuje i A.B. Svojsík, protože tato odrůstající mládež se začíná přidávat k partám tzv. „divokých skautů“.¹⁹

Další věcí, se kterou musí skaut bojovat, je fakt, že se během let 1918-19 začínají objevovat nové organizace, které zaštiťují politická hnutí a strany, např. *Skauti besídek* (učňovská mládež, která byla vedena v duchu husitských zvyklostí).²⁰

V září 1919 se po tříměsíční zkušební době sejde Valná hromada, kde se sjednotí skauting, což s potěšením přijímá i prezident Masaryk, který se stává novým *protektorem* (ochráncem, příznivcem) Svazu junáků.

Roku 1919 byl tedy založen *Svaz junáků-skautů RČS*. Na první schůzi ústřední rady Junáka byla do znaku svazu přidána lilie spolu s hlavou psa na štítě. Během událostí 20. století byl skauting podroben zkouškám v podobě 1. světové války, výpomoc při pokládání základů první republiky, kdy byli využíváni jako rychlí a spolehliví poslové při doručování listovních zásilek. Vznikly tak i první známky se skautskou tematikou, vůbec první na světě.

První velký zlom v historii přišel 28. října 1940, kdy K.H. Frank organizaci zrušil. Totalitnímu režimu se nehodila instituce, která pracovala na bázi demokracie. Během druhé světové války zemřelo až sedm stovek skautů, kteří hájili myšlenky skautingu i na bojišti. Mnoho z nich působilo i v zahraničí.

V květnu 1945 je myšlenka skautingu opět obnovena. V poválečném nadšení se do družin hrne až 250 tisíc nadšených mladých lidí, které nadchla nejen myšlenka jednoty s přírodou.

Následujícího roku byl v Praze uspořádán 1. ročník Svojsíkova závodu, který se v současnosti pořádá jednou za dva roky pro 28 družin, a to dívčích i chlapeckých. Podnětem pro tento závod bylo srovnání schopností, dovedností a znalostí dětí a mládeže ze všech koutů republiky v široké škále disciplín.

V roce 1948 opět došlo k obratu v situaci českého skautingu. Vlady se v tehdejším Československu ujala Komunistická strana a následuje období pronásledování, utiskování, nátlaku a nespravedlnosti. Nejprve byla organizace začleněna do Svazu československé mládeže a následně, v roce 1950, zrušena. Řada aktivních skautů byla souzena v politických procesech a následně strávili dlouhá léta ve vězeních.

¹⁹ Studenovský Tomáš, 2017, s. 37

²⁰ Studenovský Tomáš, 2017, s. 38

S příchodem tzv. Pražského jara mohla organizace opět obnovit svou činnost. Došlo k tomu 29.března 1968. Nadšení a nové budování organizace však skončilo v roce 1970, kdy byl skauting po třetí v historii násilně potlačen. Aktivity skautské organizace oficiálně převzala Pionýrská organizace SSM (Socialistického svazu mládeže). I v tomto období se Skaut snažil fungovat pod záštitou jiných organizací (Klub českých turistů, Klub mladého hlasatele) a dále se snažili zachovat i svůj skautský program. Mnoho Českých a Slovenských oddílů fungovalo i v zahraničí.

Rok 1989 přináší do historie Československa mnoho změn a novot. Začalo to násilným potlačením pokojné demonstrace studentů v Praze, ten den se začínají psát nové dějiny. 28.prosince roku 1989 byly odsouhlaseny stanovy organizace Český Junák-svaz skautů a skautek. Pozvolna se obnovují nebo začínají vznikat nová střediska, Junák se stal právoplatným členem mezinárodních skautských organizací a v roce 1993 byly sepsány a uvedeny v platnost nové stanovy pro rozdělenou republiku.

O činnost skautingu je mezi dětmi a mládeží velký zájem a jeho působnost se rozrůstá.

V roce 2007 svět oslavit 100 let skautingu. Slavilo se i v Praze. Celým světem hýbou oslavy organizace či hnutí, které překonalo myslitelné překážky, dostalo se i na odlehlé kouty naší planety a spojilo neuvěřitelné množství lidí. Celé oslavy pak vrcholí na mezinárodním setkání Jamboree v Anglii, kde se sešlo kolem 40 tisíc skautů, skautek a ostatních příznivců hnutí se společnou myšlenkou: *One World - One Promise*²¹

O pět let později slavila výročí 100 let tato mimořádná organizace i u nás. Její výjimečná myšlenka, souhra s přírodou, řád, pravidla a bratrství spojila neuvěřitelné množství lidí napříč všemi sociálními vrstvami i generacemi. Mezi skauty najdeme lékaře, právníky, politiky, herce, zpěváky, ale i sportovce nebo novináře. Všechny pojí jedno: láska k přírodě, jistá míra vlastenectví a touha být součástí něčeho tak neobyčejného. Toto výročí dalo možnost ohlédnutí se ke kořenům skautingu, k jeho podstatě, ale především k určitému předvídání toho, co ho čeká v budoucích 100 letech. Svět se mění, mění se i děti, které do skautu přicházejí a jak už zmiňuje Otto Janka ve své knize „Čas skautů“, mnohé se změnilo. Je potřeba děti zaujmout, zaujmout a oslovit především jejich rodiče, kteří své děti do kroužku hlásí a starají se o jejich smysluplné trávení času. Je potřeba jít do jisté míry s dobou, aby se děti necítily mimo své vrstevníky a zájmy, které je s nimi spojují. Skauting se rozrůstá, a to velmi rychle. Některá střediska v současnosti nemohou nabírat nové členy,

²¹ Skaut.cz, online, cit.: 18.11.2018

protože jsou plná, nemají dostatečné prostory ani dostatek dobrovolníků z vlastních řad, kteří by vedli družinky, pořádali „víkedovky v přírodě“ nebo seznamovali nově příchozí s oním kouzlem, které v sobě skauting skrývá po mnoho generací.

Na internetovém portále www.skaut.cz v záložce „historie“ se u roku 2015 objevuje titulek „25% nárůst skautů“, o tři roky později už je to „50% nárůst“. V současnosti (rok 2019) se ke skautingu v Čechách hlásí 60.522 skautů a skautek, je to tedy největší výchovná organizace pro děti a mládež v zemi²² Pokud bychom se na skauting podívali v číslech, jsem si jistá, že nás ohromí. Na oficiálním portále www.skaut.cz, jsou čísla, která hovoří za vše. Například celosvětový počet skautů a skautek přesahuje 50 milionů členů v 216 zemích, v České republice jich je, jak už jsem zmínila v předchozím odstavci, 60.522. Těchto 60 tisíc skautů tvoří bezmála 2.100 oddílů, které vede přes 13.000 dobrovolníků. Jen v Olomouci napočítáme 12 kluboven po celém městě. Čísla mluví za vše. Přátelství, stanovená pravidla, dobrodružství, špetka tajemna, pobyt v přírodě a pocit sounáležitosti táhne a pořád láká děti, mládež, ale i dospělé.

Shrnutí důležitých dat

- roku 1912 se skauting dostal do Čech
- rok 1918 a první poštovní známky se skautskou tematikou
- roku 1931 se v Praze konalo 1.Slovanské Jamboree
- roku 1940 bylo hnutí poprvé zakázáno totalitním režimem
- roky 1945-50 obnovení a následné potlačení
- rok 1968-1970 Pražské jaro, obnovení skautingu
- v roce 1970 potřetí násilné potlačení skautingu, činnost organizace přebírá Pionýrská organizace SSM
- rok 1989 polistopadové oživení, nové naděje, nové stanovy organizace Český Junák - svaz skautů a skautek

²² Skaut.cz, online, cit.: 18.11.2019

3 Současnost v Junáku-Českém skautu

Pro dodržení věkových specifik je nutné, aby se skupinky rozdělovaly, bylo by těžké pro vedoucího skupinky zároveň zabavit 5leté a například starší skauty. Pokud je to tedy v možnostech střediska, jsou děti a mládež rozděleny dle věku do jednotlivých skupin. Nikde není psáno, že se činnost nemůže prolínat, ale všechny družinky mají svého vedoucího a ten má pak za úkol zajistit program pro svou danou věkovou kategorii. Taky jde o to, že činnosti, které se ve skautu učí, jdou chronologicky, vždy je potřeba na něčem stavět - taky se ve škole nejprve musíme naučit písmenka a pak až je možné učit se číst.

3.1 Věkové rozdělení

3.1.1 Benjamínci

Družinka pro holky i kluky ve věku od 5 do 7 let. Vzhledem k nízkému věku dětí jsou kladeny vysoké nároky na vedoucí družinek – především tedy na ty charakterové. Musí mít určité sebeovládání, smysl pro takt, empatii, ale taky smysl pro humor a být neuvěřitelně jazykově obratní, aby obstáli při neustálém přívalu otázek a nápadů svých malých svěřenců.

Aktivity spojené s tímto věkem jsou především o tom, učit se, jak:

- trávit čas venku a umět se zabavit
- navazovat kontakty s kamarády (kvůli nízké věkové hranici bývá standard, že je ve družince kolem šesti dětí)
- rozvíjet svou představivost, fantazii, kreativitu různými činnostmi (vyrábění, zdobení, tvořením, malé scénky, divadelní představení či besídka pro rodiče)
- a v neposlední řadě se zde buduje i jakási důvěra k dospělému - aby děti věděly, že se se svým trápením, obavami nebo bolístkami mohou svěřit i svým vedoucím, kteří jsou vlastně něco jako trochu větší kamarádi

3.1.2 Vlčata a Světlušky

Vlčata jsou oddílem kluků ve věku od 8 do 10 let, světlušky jsou dívky v témže věku. Tady se principy setkávání staví především na tom, aby:

- děti dokázaly navazovat kontakty mezi sebou, nejen tedy mezi vrstevníky, ale i se svými vedoucími nebo i s vedoucími z jiných družinek
- uměly se vyjádřit - svůj názor, nápad, postřeh, ale i obavy a strachy, nejen sebevyjádření, ale i naslouchání je důležité pro správnou funkci družinky

- si stanovili a pak i dodržovali dohodnutá pravidla - ať už při schůzkách v klubovně nebo při výpravách
- v neposlední řadě tu hraje prim pobyt venku - smysluplně a v pohybu trávit čas v přírodě

Společné schůzky v klubovně či dle počasí v jejím okolí mají jednou týdně. Jednou měsíčně se potkávají při společných aktivitách jako je kreativní tvoření, výprava do přírody nebo společné dílny či plavání (dle možností oddílu). Ve směr třikrát do roka vyrazí na společnou „víkendovku“ (víkendová výprava mimo stálou klubovnu). A jednou ročně vyjedou na letní tábor, který trvá od 1 do 2 týdnů.

3.1.3 Skauti a Skautky

Holky a kluci ve věku od 11 do 14 let. Pro tyto družinky je typické, že se pomalu začínají podílet na organizaci akcí pořádaných skautem, ale i na přípravě programu své družinky. Pomáhají, přispívají nápady, sami se realizují a stěžejní je zde i pomáhat druhým.

Proto se zde učí:

- jak smysluplně trávit volný čas, jinak než vrstevníci (u počítačů, tabletů, televize)
- projevovat svůj názor, ale ne na úkor ostatních, být empatický, naslouchat, ale být i cílevědomý a stát si za svým názorem, i když je odlišný od ostatních
- dokázat se smířit s vlastními slabými stránkami, ale být pyšný a náležitě rozvíjet ty silné
- pomáhat ostatním, podílet se na tvorbě programu a činnosti družinky
- seznamovat se s novými lidmi, nejen ve svém blízkém okolí, ale i např. v zahraničí, k čemuž slouží různá setkání či mezinárodní Jamboree, které se chystá v Severní Americe (zajímavostí je, že na organizaci této akce se bude spolupodílet mimo USA i Kanada a Mexiko)

Schází se je jednou týdně v klubovně, popřípadě dle počasí volí aktivity v přírodě. Jednou za měsíc vyrazí na společnou víkendovou akci a v létě vyráží (někdy i s dalšími družinkami) na letní tábor v délce 2 až 3 týdnů.

3.1.4 Roveři a Rangers

Tento oddíl je pro skauty a skautky starší 15 let. Typické pro ně je, že jsou schopni si poradit v jakékoliv situaci, zachovávají chladnou hlavu a rozvahu při řešení složitých úkolů, pomáhají vést svou družinku a jsou obklopeni skupinou přátel, která vyznává stejné hodnoty, stejně tráví čas, účastní se všemožných pomáhajících projektů, a především je spojuje radost

z cestování a poznávání nového. Fungují v tzv. roverských kmenech, kdy si náplň schůzek volí sami. Nejčastěji tráví čas výpravami do hor, cestováním do zahraničí, ale i sportovními nebo kulturními akcemi.

Mnohá skautská přátelství vydrží po celý život. Není výjimkou, že se často potkávají i v soukromém životě. Sdílí spolu své osudy, svědčí si na svatbách a pak do skautu přivedou i své partnery a na konec i své děti. Skaut děti rozvíjí po všech jejich stránkách, probouzí jejich talent a rozvíjí nadání. Má pečlivě propracovaný program, pevně daná pravidla a staletím osvědčené výchovné postupy.

3.2 Skautské symboly

3.2.1 Skautský pozdrav

Celosvětovým pozdravem skautů je zdvižená pravá ruka k rameni s dlaní obrácenou vpřed se vztyčenými třemi prsty u skautů a skautek a se dvěma prsty u vlčat a světlušek. U starších skautů překrývá palec malíček, což značí pomoc silnějším slabším.

pozdrav vlčat

pozdrav světlušek

pozdrav ostatních

Obrázek 1 - Skautský pozdrav (zdroj: Skautka Vrchlabí, online, cit.: 18.11. 2018)

3.2.2 Skautská hymna

Zpívá se při slavnostních událostech, při ranním nástupu na táborech, když se vztyčuje vlajka a následně při ukončení tábora. Pro skauty je stejně důležitá jako hymna státní pro občany republiky.

Junáci vzhůru, volá den!
Luh květen kývá orosen,
sluníčko blankytem pílí,
před námi pout' vede k cíli.
Junáci vzhůru, volá den!
Junáci vzhůru, volá den!

Junáci vzhůru, volá den!
Buď připraven, buď připraven!
K obraně dobra a krásy,
dožiješ vlasti své spásy.
Junáci vzhůru, volá den!
Buď připraven, buď připraven! ²³

3.2.3 Skautský znak

Základem skautského znaku je zlatá lilie, jejímu středu dominuje hlava chodského psa, která je zasazena do modrého trojlístku.

Zlatá lilie je symbolem tepla, slunce, míru a čistoty.

Hlava chodského psa, kterou nakreslil Mikoláš Aleš, byla inspirací od Chodských Psohlavců, kteří chránili západní hranice Čech. Pro jejich statečnost jim patří naše úcta a obdiv.

Modrý jetelový lístek je celosvětově používaným symbolem skautek. Tři lístky značí tři pilíře skautingu - zákon, slib, heslo.

Obrázek 2 - Skautský znak (zdroj Skaut.cz, online, cit.: 18.11. 2018)

²³ Skautka, online, cit.: 18.11. 2018

3.2.4 Skautské heslo

Pro skauty a skautky: „*Bud' připraven/a!*“

Pro světlušky: „*Pamatuj!*“

Pro vlčata: „*Naší snahou nejlepší bud' čin!*“

3.2.5 Denní příkaz

Pro skauty a skautky: *Alespoň jeden dobrý skutek denně.*

Pro světlušky: *Bud' lepší dnes než včera.*

Pro vlčata: *Vykonej denně alespoň jeden dobrý skutek.*

Pro rovery a rangers: *Sloužím!*

3.2.6 Skautský slib

Základní přísaha všech členů, skautů. Ten, kdo se rozhodne tento slib složit a stát se součástí této výjimečné rodiny, by měl být členem oddílu, ale také by měl být seznámen se skautskými zákony. Z historie: Pokud přeložíme slib anglického skauta, pak zní takto: "Slibuji na svou čest, Bohu a králi, že budu pomáhat všem lidem a v každém čase".

Dnešní verze u nás zní:

Pro skautky a skauty

*Slibuji na svou čest, jak
dovedu nejlépe:
sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce
věrně v každé době,
plnit povinnosti vlastní a
zachovávat zákony skautské,
duší i tělem být připraven(a)
pomáhat vlasti i bližním.*

Pro světlušky

*Slibuji,
že se budu snažit hledat pravdu a
lásku,
být prospěšná své vlasti
a zachovávat zákon světlušek.*

Pro vlčata

*Slibuji,
že se vynasnažím být poslušným
vlčetem své smečky,
se kterou budu hledat nejvyšší
Pravdu a Lásku,
že každý den vykonám dobrý
skutek.*

Sliby se dají doplnit dobrovolným dodatkem: K tomu mi dopomáhej Bůh.²⁴

3.2.7 Podání ruky

Tento znak zmiňuji především proto, že je úplně jiný než „obyčejné“ podání ruky mimo okruh skautingu. V běžných situacích, při představování, gratulacích či pozdravech používáme pravou ruku, ale skauti se zdraví rukou levou, a to ještě tak, že se do sebe zaklíní malíčky. Rukou netřesou, ale jen ji stisknou.

Obrázek 3 - Podání ruky (zdroj Skaut.cz, online, cit.: 18.11. 2018)

3.2.8 Skautský kroj

Je základní a povinnou výbavou každého skauta. Součástí kroje je košile s dlouhými rukávy, šátek a turbánek. Šátek je žlutý u světlušek a vlčat, skauti a skautky mají hnědý. Košile béžová, barva kalhot se volí v přírodních barvách, dnes už nevádí ani rifle. Dle počasí samozřejmě i kraťasy, u dívek sukně. Na košili mají své místo různé nášivky o splněných dovednostech, ale i o příslušnosti ke svému oddílu.

Obrázek 4 - Skautský kroj (zdroj Skauti Staříč, online, cit.: 18.11. 2018)

²⁴ Skauting Vrchlabí, online, cit.: 21.11. 2018

3.2.9 Skautské svátky

Dva dny v roce považují skauti za svůj svátek. Tím prvním je 22.únor. Jde o Den sesterství, slaví ho především skautky. V tomto den se narodil Baden-Powell a přesně o 32 let později tento den se narodila jeho žena Olave.

Tím druhým je 24.duben - sv. Jiří. Tento římský důstojník z konce 3.století zahynul při stíhání křesťanů. Jeho statečnost a rytířství je pro skauty vzorem, proto je sv. Jiří považován za patrona skautů a skautek.

3.2.10 Táboření

Základní a nejtypičtější aktivita skautingu. Tábor je místem, kde se snoubí tajemno se zážitky, je typickým úprkem od civilizace do přírody. A přitom přináší všem zúčastněným spoustu nevšedních starostí – například aby bylo co jíst, na čem uvařit a kde spát. Zajistit program pro členy oddílů, ušít jim ho přímo na míru, zabere měsíce příprav, plánování, dopisování a organizování. Výsledkem je však sladký nektar s příchutí dobrodružství. V současnosti se celosvětově tento tak typický jev vytrácí. Český styl táboření, kdy skauti přijdou na „zelenou louku“, kde rozbijí tábor a žijí jen s tím, co si donesou a nachystají sami, je už v podstatě raritou, proto můžeme do budoucna jen doufat, že nápor a stres doby tato myšlenka přežije.

3.2.11 Skautský zákon

- Skaut je pravdomluvný
- Skaut je věrný a oddaný
- Skaut je prospěšný a pomáhá jiným
- Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta
- Skaut je zdvořilý
- Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských
- Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců
- Skaut je veselý myslí
- Skaut je hospodárný
- Skaut je čistý v myšlenkách, slovech i skutcích

Skautský zákon je druhým typickým znakem skauta. Původní znění Baden-Powella mělo deset bodů a od něj se pak odvíjí všechny ostatní zákony v různých zemích. Různorodost v tomto bodě je docela velká, protože zákon je chápán spíše jako výchovný prostředek, nástroj,

který můžeme měnit podle potřeb a situace. Jako příklad zde uvádím zákon skautů Velké Británie, který hodně vychází z původního Baden-Powellova znění.

1. A Scout's honour is to be trusted.	1. Ctí skauta je, že je mu možné věřit.
2. A Scout is loyal to his Queen, his Country, his Scouters, his Parents, his Employers, and those under him.	2. Skaut je oddaný své královně, své zemi, skautským vůdcům, rodičům, zaměstnavatelům, a svým podřízeným.
3. A Scout's duty is to be useful and to help others.	3. Povinností skauta je být prospěšný a pomáhat jiným.
4. A Scout is a friend to all, and a brother to every other Scout, no matter to what country, class or creed the other belongs.	4. Skaut je přítelem všech a bratrem každého jiného skauta, bez ohledu na jeho zemi, společenskou třídu či víru.
5. A Scout is courteous.	5. Skaut je zdvořilý.
6. A Scout is a friend to animals and to all other created things.	6. Skaut je přítelem zvířat a všech ostatních stvořených bytostí.
7. A Scout obeys the orders of his parents, Patrol Leader, or Scout Master without question.	7. Skaut poslouchá příkazy svých rodičů, rádce družiny či vůdce oddílu bez odmluvy.
8. A Scout smiles and whistles under all difficulties.	8. Skaut si píská a usmívá se v jakýchkoliv nesnázích.
9. A Scout is thrifty.	9. Skaut je hospodárný.
10. A Scout is clean in thought, word and deed.	10. Skaut je čistý v myšlení, slovech a skutcích.

Dále zákon Světové organizace skautského hnutí (WOSM)

1. A Scout is to be trusted.	1. Skautovi je možno věřit.
2. A Scout is loyal.	2. Skaut je oddaný.
3. A Scout is friendly and considerate.	3. Skaut je kamarádký a ohleduplný.
4. A Scout belongs to the world-wide family of Scouts.	4. Skaut je členem celosvětové skautské rodiny.
5. A Scout has courage in all difficulties.	5. Skaut má odvahu v jakýchkoliv nesnázích.
6. A Scout makes good use of time and is careful of possessions and property.	6. Skaut využívá čas a je šetrný k majetku a

7. A Scout has self-respect and respect for others.

vlastnictví.

7. Skaut má úctu vůči sobě i ostatním.

A v neposlední řadě ještě zákon Boy Scouts of America:

A Scout is:

Trustworthy, Loyal, Helpful, Friendly,
Courteous, Kind, Obedient, Cheerful, Thrifty,
Brave, Clean, and Reverent.

Skaut je:

Pravdomluvný, oddaný, prospěšný,
kamarádský, zdvořilý, přívětivý, poslušný,
veselý, hospodárný, statečný, čistý a uctivý.

Těchto pár stránek o historii, znacích a věkové specifikaci skautingu je jenom hrstka informací, které se dají dohledat a vyčíst v knihách. Pro skauting je podstatný zážitek, setkávání se s partou přátel, soulad s přírodou, chuť poznávat a zažívat nové věci – někdy i nad rámec svých osobních hranic. Je to o pocitu někam patřit, něco dokázat, ale také mít s kým trávit volný čas a najít si přátele, kterým se mohu svěřit, když mě něco trápí. Skauting je životní styl, který vás nutí žít ho naplno ve všech faktorech vašeho bytí.

Heslem naší skupiny je, že *zážitek nemusí být příjemný, hlavně, že je silný*. Proto skauting přitahuje - překonávání vlastních hranic s pocitem bezpečí.

4 Inkluze

Tato kapitola je zařazena především z důvodu stručného objasnění pojmu a jeho historie. Pojem a výsledná aktivita je předmětem této práce. Jak je možné – zdali je to vůbec možné - skloubit inkluzi do světa volného času, respektive do světa skautů.

4.1 Vysvětlení pojmu

Pro představu o tom, co je to vlastně inkluze, je důležité objasnit si pojmy jako je integrace, segregace a inkluze, exkluze.

Proces *integrace* je charakteristický hlavně tím, že jde o určitou pomoc jednotlivci v začlenění se do kolektivu a vzdělávacích podmínek třídy a následné přizpůsobení se daného jedince třídě, v *inkluzi* jde především o vytvoření účelných podmínek různým jedincům tak, aby všichni, i když jejich schopnosti jsou odlišné, získali prostředí, které je co nejlépe rozvíjí po všech stránkách osobnosti, a přitom pracují ve společné, výkonově smíšené sociální skupině. Slovo *inkluze* pochází z latiny, ze slova *inclusion*, což znamená zahrnutí, začlenění nebo zapojení. Jeho opakem je *exkluze*, pojem lze definovat jako vyloučení, vyřazení nebo vyčlenění.²⁵ *Segregace* je pak oddělení, vyloučení jedince ze společnosti. Může být rasová, politická, genderová nebo například náboženská.

Inkluzivní vzdělávání vychází z požadavku, kterým je přizpůsobit výchovu a vzdělávání žákům. V takto upraveném prostředí můžeme pracovat s heterogenní (různorodou) skupinou žáků a přijímat tak rozmanitost v oblasti pohlaví, etnikum, kultury, jazyka, sociálního prostředí, popř. věku. Můžeme také pracovat se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami či mimořádným nadáním. Inkluzivní vzdělávání poskytuje příležitost k vytvoření „školy pro všechny“.²⁶

Mezi základní znaky inkluze patří rovný přístup ke vzdělání pro všechny bez rozdílu. To je základ inkluzního vzdělávání. Dále pak je inkluze charakteristická tím, že je vzdělávání snadno přístupné. Mohou si ho dovolit všichni – je tedy dostupné i ekonomicky. A v neposlední řadě je vzdělávání poskytováno ve vhodné kvalitě, aktivně se přizpůsobuje k potřebám měnící se společnosti, a to i s odborným náhledem na požadavky zdravotně postižených i komunit z odlišného kulturně sociálního prostředí. Tyto cíle upravuje v České republice i legislativa.²⁷

²⁵ Vomáčková a kol., 2015, s.13

²⁶ NUV, online, cit.: 25.11. 2018

²⁷ Vomáčková a kol., 2015, s. 14

Pedagogický slovník rozlišuje dva pojmy: inkluzní škola a inkluzní vzdělávání. Při pojmu škola je zde upozorňováno autory na to, že v minulosti se jednalo o instituci, která umožňovala začlenění žáků se specifickými vzdělávacími potřebami. V současnosti pod pojmem inkluzivní škola najdeme vysvětlení, že je to „škola vytvářející prostor pro realizaci principu spravedlivých vzdělávacích příležitostí. Je vstřícná pro všechny děti, respektuje odlišnosti, které jsou vnímány jako zdroj inspirace pro kvalitnější vzdělávání všech.“²⁸ Jako odlišnosti zmiňují především odlišnosti etnické, jazykové, náboženské, fyzické, aj.

Inkluzní vzdělávání je pak definováno takto: „Vzdělávání začleňující všechny děti do běžných škol“.²⁹

Společnost vidí inkluzi jako současný moderní trend, mnoho se o tom mluví, ještě víc se o tom píše a debatuje, nikdo vlastně pořádně ani nevěděl, co a jak bude, když vstoupí v platnost novela zákona. Pravdou je, že o inkluzi se lidé zajímali už v minulosti, v různých zemích, z různých pohledů, pro nás je teď důležité snažit se ve školách nastavit takové podmínky, aby i ten inkluzní žák zažil, byť jen minimální úspěch a necítil se ve společnosti „zdravých“ nevítaný.

4.2 Historie pojmu

I když se může zdát, že pojem inkluze a inkluzní vzdělávání se do podvědomí veřejnosti dostalo teprve nedávno, není to tak úplně pravda. Pokud bychom se podívali do historie, už Jan Ámos Komenský stavěl vzdělání a výchovu na rovném přístupu, kdy byl žák východiskem i cílem celého procesu³⁰. Nejde tedy o nový pojem, pramení z historie, z toho, co již před námi dělali jiní. V roce 1990 byl v Thajsku na světové konferenci zveřejněn dokument *Světová deklarace vzdělávání pro všechny*. Ten analyzoval stav základního vzdělávání napříč celým světem a odhalil zneklidňující fakta o přístupu k základnímu vzdělávání a jeho kvalitě.³¹ Pojmy integrace a inkluze byly do pedagogické terminologie zahrnuty v roce 1994 na konferenci v Salamance.³²

U nás se s tímto pojmem setkáváme od roku 2005, kdy se v původním znění školského zákona platného od 1.1. 2005 hovoří o spádových školách. Podle toho „mají všechny děti právo k přijetí v běžné škole, která je příslušná dle jejich místa trvalého pobytu a tato škola je tak

²⁸ Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 104

²⁹ Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 104

³⁰ Vomáčková a kol., 2015, s. 13

³¹ UNESCO, online, cit.: 3.12. 2018

³² Vomáčková a kol., 2015, s. 13

povinna žáka nejen přijmout, ale i zajistit jeho maximální možnou podporu při vzdělávání – a to zajistit mu asistenta pedagoga, speciální pomůcky a využít při jeho vzdělávání veškeré optimálních metody.“³³

Aby si každý nevykládal práva dle své fantazie, aby byly jasně stanovené povinnosti, které k těmto právům náleží a aby bylo vše dohledatelné a jasné, muselo se vše právně ukotvit, proto k 1. 9. 2016 vstoupila v platnost novela zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), která s sebou nese podstatné změny ve vzdělávání dětí, žáků a studentů (dále jen žáků) se speciálními vzdělávacími potřebami.

Nově byla § 16 zavedena tzv. podpůrná opatření, díky kterým má docházet k uskutečňování vzdělávacích možností žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Podpůrná opatření jsou rozdělena do pěti úrovní dle organizační, pedagogické a finanční náročnosti a jejich podstata je např. v úpravě organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb, zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče, použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek, využití asistenta pedagoga, vzdělávání dle individuálního vzdělávacího plánu apod.

Podpůrná opatření prvního stupně může škola či školské zařízení uplatnit i bez doporučení školského poradenského zařízení, a to s využitím plánu pedagogické podpory, který si sami sepíší - zpravidla je tímto pověřen třídní učitel nebo výchovný poradce, pokud ve škole působí - a seznámí s ním zákonného zástupce žáka. Je tam ve zkratce popsáno, jak se žák chová, specifika jeho problémů, dále pak cíle a hlavně to, kdy a jak se bude plán vyhodnocovat.

Podpůrná opatření druhého až pátého stupně jsou školou nebo školským zařízením poskytována ihned a bezplatně na základě doporučení školského poradenského zařízení a písemného informovaného souhlasu zletilého žáka nebo zákonného zástupce nezletilého.³⁴

V § 16 odst. 9 školského zákona je stanoveno, že: „ve školách, třídách, odděleních či studijních skupinách zřízených samostatně pro žáky se *zdravotním postižením* se mohou vzdělávat jenom žáci se *závažným zdravotním postižením*, vzhledem k povaze jejich speciálních vzdělávacích potřeb, k průběhu a výsledkům dosavadního poskytování podpůrných opatření a skutečnosti, že by samotná podpůrná opatření nepostačovala k naplňování jejich vzdělávacích možností a k uplatnění jejich práva na vzdělávání.“³⁵

³³ Šance dětem, online, cit.: 3.12. 2018

³⁴ Šance dětem, online, cit.: 3.12. 2018

³⁵ Zákony pro lidi, online, cit.: 15.12. 2018

Žák tedy může být zařazen do školy, třídy, oddělení nebo studijní skupiny pouze a jedině na základě písemné žádosti zletilého žáka nebo zákonného zástupce nezletilého a zároveň s doporučením školského poradenského zařízení. V první řadě je zde zájem žáka. Vzdělávání žáků uvedených v § 16 odst. 9 školského zákona se uskutečňuje ve škole, třídě, oddělení nebo studijní skupině, která není zřízena podle § 16 odst. 9 tohoto zákona.³⁶

Inkluze je historicky podložený jev, je to skutečnost, se kterou se perou dnešní školy. Stále se něco přepracovává, novelizuje a uvádí do praxe. Jako člověk, co se s inkluzí setkal v praxi, můžu za sebe říct, že jde především o velké množství papírů a chuť překonat sám sebe a vyzkoušet i nové věci v praxi.

4.3 Inkluze v oblasti volnočasových aktivit

Po vysvětlení pojmu a jeho historii i legislativním ukotvením ještě pár slov k tomu, jak je možné inkluzi spojit s oblastí volného času. Ve volnočasových aktivitách je vše o trochu lehčí. Inkluze není tolik zatížena „papírováním“ a vše probíhá v poněkud uvolněnějším a neformálním prostředí. Není zde potřeba vypracovávat individuální vzdělávací plán, díky volnějším ovzduší se zde lépe navazují sociální vztahy, a také je zde postižení vnímáno jako přínos i pro zdravé děti. Národní institut dětí a mládeže provedl v roce 2009 výzkum na téma „KLÍČOVÉ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ INKLUZI DĚTÍ A MLÁDEŽE SE SPECIFICKÝMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI DO ZÁJMOVÉHO A NEFORMÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ“. Výzkum se týkal toho, jak tráví svůj volný čas děti s postižením. Týkal se věkové skupiny dětí a mládeže od 6 do 18 let. Z šetření vyplývá, že v oblasti volnočasových aktivit „nedochází k systémové integraci do běžných organizací mezi děti bez postižení“.³⁷ Důvodem jsou bariéry jak ze strany dětí, tak ze strany rodičů. Dále pak problémy na straně organizace, z mnohého například mezera v personálním zabezpečení, absence speciálních pomůcek, finanční neschopnost zajistit asistenta a další.

„My jsme se zaměřili především na to, jaké jsou bariéry jednak na straně dětí a jejich rodičů, a jaké jsou bariéry na straně organizací. Ta oblast je poměrně problematická. Víme, že jsou zde specializované organizace, kam většinou dochází jen děti s nějakým handicapem. My bychom chtěli prolomit bariéry, aby zdravotně postižené děti docházely i do organizací, které nejsou na ně specializované, nicméně ty činnosti zde mohou zvládat.“ říká v rozhovoru pro Český Rozhlas Radio Prague International vedoucí výzkumu Miroslav Bocan.³⁸

³⁶ Šance dětem, online, cit.: 21.12. 2018

³⁷ NIDV, online, cit.: 13.12. 2018

³⁸ Radio Rozhlas Radio Prague International, online, cit.: 13.10. 2019

Z tohoto průzkumu také vyplývá, jaké aktivity se většinou mimo školu využívají. Jsou to především rukodělné činnosti jako je keramika nebo modelářství - tedy činnosti, které nejsou náročné na pohyb a jsou vhodné i pro děti se smyslovými vadami. Bariéry na straně rodičů jsou pak zpravidla kvůli tomu, že sami netuší, kam mohou své dítě přihlásit, setkávají se s neochotou ze strany organizací přizpůsobit kroužky integrovaným dětem, proto rodič raději dá své dítě do instituce, která se zabývá problematikou volného času pro postižené a tím pak v jistém slova smyslu vzniká segregace. Národní institut pro děti a mládež ve spolupráci s projektem Klíče pro život si proto dali za úkol tuto realitu změnit.³⁹

Podle Českého statistického úřadu žije v Česku kolem jednoho milionu lidí s různým typem a mírou zdravotního postižení. Největší podíl v tomto čísle zabíraly osoby starší 60 let. Na celkovém počtu participovali téměř 59 %, druhou největší skupinou byli lidé ve věku 45–59 let. Nejčastější příčinou zdravotního postižení byla nemoc až 65 %, vrozené zdravotní postižení až 9,4 % a postižení v důsledku úrazu až 5,5 %.⁴⁰ Tyto údaje zjistil ČSÚ ve spolupráci s Ústavem zdravotnických informací a statistiky ČR v roce 2013. V roce 2008 ČSÚ zjišťoval procenta různých postižení ve věkové skupině od 0 do 29 let. Z těchto údajů vychází i Národní institut dětí a mládeže, který se o ně opírá ve svém výzkumu. V té době ve věku od 0 do 14 let bylo největší procento zastoupeno v kategorii lehká míra postižení, a to 48,6 %, středně těžké pak 30,4 %, těžké 12,8 % a velmi těžké 8,1 %.⁴¹

Náplň volného času je důležitá i pro naši seberealizaci - dělám něco, co mě baví, protože jsem v tom dobrý - což vyvolává pozitivní pocity ze sebe sama. Pokud ve volném čase nemohu dělat to, co mě baví, a to z jakýchkoliv důvodů, může vznikat frustrace, nízké sebevědomí - jsem naprosto nešikovný, akorát to všechno kazím, na nic se nehodím. Proto si myslím, že v dnešní době technologií, techniky a pokroku vědy by nemusel být až takový problém, aby i děti a mládež s postižením se nemohla věnovat aktivitám, byť upraveným, které by je bavily a naplňovaly.

³⁹ Závěrečná zpráva veřejné zakázky, s. 46

⁴⁰ CZSO, online, cit.: 13.10. 2019

⁴¹ Závěrečná zpráva veřejné zakázky, s. 7

Závěr teoretické části

Číslo hovoří za vše, ve svém okolí se setkávám s různými druhy znevýhodnění a postižení. Proto praktická část této práce bude zaměřena na jedno konkrétní místo - Skautské středisko v Olomouci. Zde se pokusíme vymyslet a vyladit nejen úpravu prostor, ale i speciální pomůcky pro to, aby sem dle zájmu mohly přicházet i děti, které spojuje láska k přírodě, i když jsou v něčem jiné.

5 Praktická část

Praktická část diplomové práce je zaměřena na inkluzi v praxi. Na to, jaké jsou podmínky, aby děti s omezením či postižením mohly navštěvovat kroužek, který se jim líbí - v tomto případě družinku Skauta. Stejně budou tři děti a skautská družina v Olomouci. Děti mají různá postižení a jejich případové studie jsou součástí této práce.

Záměrem této práce bude zjistit, jestli je vůbec možné tři chlapce s různým postižením integrovat do skupiny „zdravých“ dětí ve sféře volného času.

Cíl diplomové práce:

Hlavním cílem praktické části této diplomové práce je na základě pozorování, rozhovorů a případových studií popsat úspěšnost a kvalitu individuální integrace tří chlapců ve věku od 6 do 9 let s pervazivní vývojovou poruchou NS vs. Aspergerův syndrom a PAS, s Atypickým autismem a těžkou smíšenou vývojovou dysfázií a s diagnózou Downova syndromu.

Dílčí cíle:

1. Zpracování případová studie o chlapcích.
2. Popsat možnosti úpravy skautského oddílu nejmladších dětí, aby mohlo dojít k integraci těchto chlapců.
3. Zhodnocení reálných možností integrace do oddílu.

5.1 Metody šetření:

Průzkum, kterým v této práci získáváme informace, je kvalitativní. Pro kvalitativní výzkum je podstatný široký sběr dat. Výzkum není založený ani závislý na teorii. Osobní vztah s účastníky výzkumu je důležitý a také je základním kamenem k úspěchu celého projektu.

Pro naplnění cílů této diplomové práce byla použita metoda pozorování, rozhovor a studium dokumentace chlapců, díky tomu jsme získali dostatečné informace k tomu, aby bylo možné vypracovat případovou studii, která byla nezbytná pro naplnění výše uvedených cílů.

5.1.1 Pozorování

Pozorování je proces, který zkoumá jevy tak, jak je v přírodě nebo společnosti objevují. „Sledování smyslově vnímatelných jevů, zejména chování osob, interakce učitel-žáci, průběhu skupinové práce, průběhu konfliktu aj.“⁴² Na rozdíl od experimentu při pozorování průběh neovlivňujeme. Protože pozorování je přesně promyšlené, systémové, ověřitelné a věrné. Má odhalit měřitelnost velikosti podmínek jevů a má mít přesné záznamy. Toto pozorování se uskutečnilo ve Skautské družince Benjamínků v Olomouci, kam chtěli rodiče chlapce zařadit. Byly sledovány projevy chování chlapců v různých situacích. Byly sledovány reakce sociálních interakcí k vedoucím družinky, ale i vrstevníkům. Pozorování bylo zaměřeno i na chování dětí a vedoucích k chlapcům. Při pozorování jsme si mohli všimnout reakcí dětí i chlapců, ale i délky jejich soustředění. Toto pozorování bylo dlouhodobé.

5.1.2 Rozhovor neboli Interview

Interview je „výzkumný prostředek užívaný při dotazování, spočívající v přímé komunikaci výzkumného pracovníka s respondentem či informantem.“⁴³ Rozhovor je doplňující metodou, díky které bylo možné získat další potřebná data k doplnění případových studií. Pro dosažení úplnosti této diplomové práce byl k získání důležitých dat použit nestrukturovaný (volný) rozhovor. Takový typ rozhovoru „se více přibližuje přirozené komunikaci mezi lidmi. Tazatelé musí být pochopitelně i u tohoto typu rozhovoru jasné, které informace má od respondenta získat. Konkrétní formulace otázek a jejich sled však je ponechán na tazateli. Tazatel se může volně vracet k nejasným nebo zajímavým bodům ve výpovědi respondenta.“⁴⁴

Rozhovory byly veden nejen s rodiči chlapce, ale také s vedoucími družinky, kteří měli chlapce na starosti. K rozhovoru se připojil i vedoucí skautského oddílu v Olomouci. Rozhovory s vedoucími byly realizovány především z důvodu získání informací o práci chlapců v oddíle a jejich začlenění do skupiny vrstevníků. Kladené otázky byly zaměřeny na oblasti:

- adaptace - přizpůsobení se prostředí, vrstevníkům, režimu skupinky a taky tomu, že schůzky mají různé aktivity a činnosti, které se mnohdy neopakují.
- sociální chování - jak se chovají ve skupině, jak vychází s ostatními dětmi, jak reagují na neúspěch

⁴² Průcha, 2009, s. 13

⁴³ Průcha, 2009, s. 250

⁴⁴ Chráska, 2007, s. 183

- orientace v čase a prostoru - především přechody při činnostech, změna organizace, výlety, výpravy

- plnění a schopnost soustředění se na zadané úkoly - je-li potřeba pomoci, umí si o ni říct, jak dlouho vydrží u hry, činnosti, zapojují se s ostatními

- sociální chování – k ostatním dětem v družince, k vedoucím jakožto autoritě

Rozhovory s rodiči chlapců byly vedeny na oblasti:

- rodinné situace - těhotenství, porod, nemoci

- chování chlapce v domácím prostředí

- oblast diagnostiky

- pomáhající instituce

- spolupráce s organizací Skaut

- pohled na vzdělávání chlapce do budoucna

Informace od rodičů byly použity při zpracování případových studií, abychom měli utvořený lepší obrázek o tom, jak to vypadalo v minulosti, jak to vypadá doma teď a jak si myslí, že by se to mohlo vyvíjet do budoucna.

5.2 Postup při sběru dat

Protože jsem učitelka v mateřské škole a přímo se mě dotkla inkluze, zajímalo mě, jestli se na inkluzní děti pamatuje i ve volnočasových aktivitách. Dostal se mi do rukou výzkum na téma „Klíčové faktory ovlivňující inkluzi dětí a mládeže se specifickými vzdělávacími potřebami do zájmového a neformálního vzdělávání“ z roku 2009. V jeho závěrech vedla negativa. Proto mě zajímalo, jak je to teď, s odstupem deseti let. Inkluze je platná od roku 2016, setkala jsem se s ní na vlastní kůži a možná jsem měla jen velké štěstí. Chlapeček, který do naší mateřské školy docházel tři roky, odcházel v šesti letech do anglické školy a během posledního roku v mateřské škole byl velkou oporou i vzorem pro ostatní děti - a to i přes svoji diagnózu.

Sběr dat probíhal od září 2017 až do podzimu roku 2019. Všechny tři chlapce znám osobně, stejně tak jejich rodiny. Přímo jsem se účastnila většiny schůzek družinek, které chlapci navštěvovali. Díky flexibilitě vedoucího oddílu se jedna část Benjamínků scházela ve středu od 16.15 do 18 h a druhá ve čtvrtek v ten samý čas. Mohla jsem sama pozorovat jejich začátky, začlenění i pokroky, které se během návštěv dostavovaly.

5.3 Stručný popis zařízení

Družinky se schází ve Skautském domě, který je společným zázemím pro další z olomouckých skautů. Najdeme tu školící místnosti; tělocvičnu, která je využívána nejen k činnosti jednotlivých družinek, ale i k pořádání různých turnajů; fitcentrum; kuchyňku a klubovny několika skautských oddílů.

Skautský dům je i sídlem Okresní rady Junáka Olomouc. Činnost oddílu se zaměřuje na hodnotovou výchovu dětí, ale vychází vstříc všem individuálním a specifickým zájmům.⁴⁵

Ústředními orgány Skauta jsou Výkonná rada Junáka, Náčelnictvo Junáka, Rozhodčí a smírčí rada Junáka - rozhodčí komise spolku ve smyslu ustanovení § 265 Občanského zákoníku, Ústřední revizní komise Junáka - kontrolní komise ve smyslu ustanovení § 262 Občanského zákoníku.

Statutárním zástupcem Junáka je starosta Junáka.

Funkcí **okresů**, či **krajů** je koordinovat výchovnou činnost podřízených jednotek a vytvářet tak organizační a finanční zázemí. Skautské okresy i kraje mají vlastní právní subjektivitu.

Několik skautských oddílů tvoří dohromady **středisko**. Funkcí střediska je zajišťovat základní servis oddílům a koordinovat skautskou činnost. Také poskytovat servis tak, aby se mohly oddíly v maximální míře věnovat své výchovné činnosti. Oproti oddílu, středisko disponuje vlastní právní subjektivitou a může vlastnit majetek a vstupovat do různých právních vztahů.

Oddíl je základní funkční jednotkou Junáka. Je to jednotka, která má za úkol přímo naplňovat poslání Junáka jmenované ve Stanovách Junáka. Oddíly bývají spolu s roverskými kmeny označovány coby výchovné jednotky (VJ). Nejčastěji mají 12–30 dětí a jsou vedeny několika dospělými činovníky. Minimálně jeden z nich musí mít složenou vůdcovskou zkoušku, která v sobě obsahuje čtrnáct oborů (jako je právo, pedagogika, dětská psychologie aj.). Oddíly se zpravidla člení do družin. Družina je skupina většinou šesti až deseti dětí, ve kterých se odehrává část programu. Práce v družinách (tedy malých dětských kolektivech) je jedním z bodů skautské výchovné metody.

⁴⁵ SDO, online, cit.: 12.10. 2019

Obecná charakteristika edukačních činností realizovaných v organizaci

Skautská výchova si váží především těchto hodnot:

- hrát fěr
- spolupracovat s ostatními
- být ohleduplný k okolnímu prostředí
- mít vztah k přírodě

Skauting má velký vliv na všestranný rozvoj osobnosti dětí a mládeže, především využitím her, zprostředkování zážitků, aktivit a dalších jiných činností. Skautská výchovná metoda má ucelený řád, který pomáhá vést mladého člověka na cestě jeho osobního růstu. Mezi hlavní nástroje patří:

- respektování mravních hodnot
- týmová práce v malých skupinách, sebevýchova
- motivace dětí pomocí příběhů
- pobyt v přírodě
- programy vedoucí k seberozvoji
- průvodcovská role dospělých, služba společnosti
- prostředí pro nové kamarádké vazby

Děti se učí týmové práci. Základní strukturou ve skautské výchovné metodě je družinový systém. Pěti až sedmičlenné skupiny (družiny) pracují v týmu a společně připravují a následně realizují program. Družinu vede starší a zkušenější skaut či skautka s pomocí a dohledem dospělého. Učí se být zodpovědní za druhé a podílejí se na vedení svých vrstevníků. Stávají se jistějšími, získávají samostatnost, sebedůvěru a schopnost spolupracovat.⁴⁶

Základním nástrojem dnešního programu je Stezka, která nabízí skautům řadu eventuality, jak pracovat sám na sobě: naleznou zde soubor aktivit a nápadů, jak se naučit něco nového o sobě, o druhých lidech, o přírodě i celém světě.⁴⁷ Některé činnosti si ve Stezce vybírá každý sám pro sebe, jiné plní malý tým, někdy i celý oddíl. Každý má příležitost vybrat si to své a dosáhnout tak žádaného cíle. Důležité jsou především kompetence, to znamená, že nestačí jen něco znát, ale větší váhu má své znalosti umět použít ve správnou chvíli.

⁴⁶ Skaut.cz, online, cit.: 23.10. 2019

⁴⁷ Skaut.cz, online, cit.: 23.10. 2019

5.4 Analýza a interpretace zjištěných dat

Veškeré informace jsou osobní povahy, proto v této práci nebudeme pracovat se žádnými jmény. Zúčastnění byly seznámeni s povahou této práce a pod podmínkou anonymity svolili k nakládání s osobními údaji. Podstatou této kapitoly je seznámení se s chlapci, kteří nám posloužili jako modelové. Na jejich případech, a hlavně zájmu o přírodu, je postavena celá práce.

Do práce byli vybráni tři chlapci, kteří díky svému zájmu o přírodu a skautské minulosti rodičů projevili nadšení k navštěvování týdenních skautských schůzek. Všichni tři chlapci navštěvovali družinky v průběhu dvou let, v jednu chvíli se jejich návštěvy překrývaly. Všichni také začali docházet do nejmladších Benjamínků, z důvodu jejich věku, ale i faktu, že Benjamínci měli nejmenší počet přihlášených dětí a náplň schůzek a celého roku obsahovala především jednodenní akce.

Jde především o chlapce, kteří jsou pohybliví, v různých ohledech i samostatní. Jejich integrace byla mnohem jednodušší, než pokud by se jednalo o dítě imobilní, protože Skautský dům je patrový a družinky jsou v prvním patře, v přízemí se nachází truhlářská dílna. Nebylo by to úplně neřešitelné, ale jednalo by se určitě o delší časový interval k tomu, aby se vše nachystalo.

5.4.1 Případové studie

1. Chlapec č. 1 narozený 7.7. 2013

V současnosti 6 letý chlapec s diagnózou Pervazivní vývojová porucha NS .v.s. Aspergerův syndrom, kolísavý průběh symptomů PAS, tč. akcentace precipue v sociální oblasti, v mluvě a Porucha aktivity a pozornosti s anxiózitou („*Nepříjemný emoční stav, který je provázený obdobnými psychickými i somatickými znaky jako je strach, s tím rozdílem, že příčina je neznámá. Oproti strachu se jedná o dlouhodobější až chronický stav.*“⁴⁸ Do Skautu začal docházet na podzim 2018.

Osobní a rodinná anamnéza: Chlapec je ze 4. gravidity, 3. porod. V průběhu bylo těhotenství fyziologické, ke konci šetřící režim od 30. týdne gravidity. Porod proběhl asi 3 týdny před termínem, indukovaný, bez komplikací. PH 3400g / 50cm. Poporodní adaptace fyziologická, bez nápadností. Chlapec byl náročný na péči asi do 1,5 roku, byl hodně uplakaný, dráždivý, nepokojný, neklidný, postupně až vyčerpávající pro rodiče. Vývojové mezníky včas,

⁴⁸ Slovník cizích slov, online, cit.: 9.11. 2019

včetně vývoje řeči. Od počátku mírně atypická sociabilita, kdy chlapec vnímal lidi okolo sebe, ale rodiče nezaznamenávali větší preferenci lidí před hračkami, oboje přijímal pozitivně jako žádoucí změnu v repertoáru podnětů. V některých momentech rodiče nedovedli odhadnout potřeby dítěte. Chlapec si od počátku více „jede po svém“. Menší sdílení emočních zážitků, méně prosociálního chování. Od počátku vázl rozvoj primární intersubjektivity, což rodiče senzitivně postřehli. Změny toleroval velmi dobře, toto trvá dodnes, nemá ustálené rituály, které by odmítal změnit.

Zdravotní anamnéza: První náznaky a obavy se objevily již v raném věku. S nástupem do mateřské školy se vše muselo řešit, a proto chlapec navštěvuje Pedagogicko - psychologickou poradnu a Speciálně pedagogické centrum a dále Soukromou ambulanci dětské a dorostové psychiatrie.

Z vyšetření: Somaticky přiměřený chlapec, v novém prostředí se ihned zorientoval, bez náznaků obav nebo nejistoty, zcela bez zábrán z cizího akceptuje pro něj neznámou autoritu. Snadno přijal sociální kontakt, spolupráce u řízené činnosti ale kolísala. Reaktivita na sociální podněty je přiměřená, jeho zaujetí činností je spíše krátkodobé, v řízené činnosti se objevují spontánní odklony a výpadky pozornosti. Jeho pozornost je obecně sociálně obtížněji usměrnitelná. Ve vlastním sociálním kontaktu je velmi vstřícný, sám často interakci zahajuje, chybí věku přiměřená obava z cizích lidí - ihned akceptuje i fyzickou blízkost cizího dospělého. Při interakci s rodiči „žertuje“ a pěkně se zapojuje do sociálních hříček a škádlení s nimi. Oční kontakt je spíše nemodulovaný. Během volné hry preferuje manipulační činnosti - jezdí si s autíčky, staví garáž - vystačí si zde sám, i když občas ukazuje rodičům, co postavil. Menší zájem jeví o hračky symbolického charakteru, i když velmi hezky předvede hru i s panenkou. V rámci vyšetření je zjevná nižší výdrž při zátěži, nutnost soustavné motivace k plnění úkolů, kdy pozornost je snadno odklonitelná i minimálními a nevýznamnými auditivními podněty. Nutné je prokládat mentální činnost pohybovou aktivitou s cílem realizovat všechny úkoly.

Psychomotorický vývoj je nerovnoměrný s akcelerací v některých složkách až přes věk 3 let, v některých oblastech je ale i pod věkovou normou. Řeč je silnou stránkou chlapce, rozsah slovní zásoby předbíhá věk, tvoří rozvinutá sdělení, výslovnost občas nesrozumitelná v artikulačně obtížnějších slovech. Nápadnou se jeví jeho nižší potřeba verbálního sdílení, kdy si vystačí s hovorem k sobě, nepotřebuje partnera pro dialog. Na slovní pokyny reaguje ihned, porozumění řeči je bez větších nápadností, občas má tendence vnímat doslova, kdy význam konkrétního slova je pro něj důležitější než kontext.

Zájmy: Hry s auty, aktuálně se zajímá o čísla a písmena, dle maminky dovede počítat do 20. Nemá striktně omezené rituály. Pohádky má rád kreslené, běžné (Pošťák Pat apod.)

Sebeobsluha: potřebu neoznamuje, donedávna byl plenkovaný, aktuálně bez plen, ale musí se hlídat, potřebu neoznámí. Potřebuje pomoc při oblékání. Při jídle je samostatný, nevybírá potraviny, jí čistě bez pomoci, tekutiny pije z hrníčku. Chlapec sám má dvě sestry - jedna 18, druhá 11 let. Žije s rodiči a oběma sestrami v bytě. K sestrám má v současnosti moc pěkný vztah.

2.11. 2016, kdy měl 3 roky a 4 měsíce, začal navštěvovat běžnou mateřskou školu. V prvních dvou měsících byly návštěvy nepravidelné. Během listopadu přišel jen jednou týdně, a to jen v dopoledních hodinách. Pravidelně začal docházet od ledna 2017. Adaptace na MŠ probíhala s obtížemi. Chlapec měl problémy se základy hygienických návyků – neuměl si umýt ruce a utřít si je do ručníku. Nezvládal základy sebeobsluhy, při přechodech činností měl velké potíže – reagoval vztekem, pláčem, odmítal se podříditi režimu dne. U činností, které ho zaujaly dokázal delší dobu setrvat. S učitelkami komunikoval, na pokyny reagoval a akceptoval je. O řízené činnosti neměl zájem, nejraději jezdil s autíčkem po koberci. Chování se postupně zhoršovalo. Na přechody činností již nereagoval pláčem, ale měl potřebu se prosazovat, po ukončení hry odmítal uklízet hračky a na pokyny učitelky reagoval slovy „Nechci“ nebo „Nebudu“. Hrál si sám i s dětmi. Nerad se podřizoval, do řízených činností se zapojoval pouze výjimečně a krátkodobě. Bezdůvodně házel hračky, jeho chování bylo nevyzpytatelné, občas ublížil i dospělým. Během dne vydával pisklavé zvuky, byl divoký a hry často měnil. Bezdůvodně se válel po zemi, činnosti odmítal, nevydržel sedět na místě, neustále někam odbíhal. Při hrách reagoval agresivně. Jeho chování se obtížně zvládalo, reagoval impulzivně a afektovaně.

Ve zprávě pro SPC paní učitelky napsaly, že je to chytrý, milý a usměvavý chlapec, který potřebuje důsledné vedení, pomoc při komunikaci s dětmi, při sebeobsluze a zvládnutí režimu mateřské školy. V roce 2017 se poprvé začíná mluvit o poruše autistického spektra.

Závěrem: Aktuálně je úroveň psychomotorické zralosti výrazně nerovnoměrná. V klinickém obraze jsou dílčí autistické symptomy (v oblasti sensorické a sociální interakce, omezená variabilita hry - aktuálně jsou v popředí zájmu čísla a písmena). V chování jsou nápadnosti charakteristické pro ADHD - motorický neklid a sklon k impulzivitě reakcí.

Vzhledem k tomu, že chlapci dělají problémy přechody při činnostech, jakákoliv změna v denním režimu, zapojování do komunikace s vrstevníky nebo hluk, byl doporučen asistent pedagoga. Chlapec na něj reagoval pozitivně, nejprve pracovali jen spolu mimo kolektiv, postupně se začal zapojovat do činností s ostatními, i když stále sledoval přítomnost asistenta. Jeho zájmy se od čísel a písmenek přesunuly ke knížkám o přírodě, o zvířatech, atlas světa a další. To, co viděl na obrázcích, si chtěl hned vyzkoušet - výroba píšťalky, v parku hledal stopy

zvírat, pozoroval stromy a ptáky. Proto se rodiče rozhodli vyzkoušet začlenění do skautské skupiny – sami byli v mládí nadšení skauti. Pro skautskou družinu to byla velká výzva, a protože vedoucí je velmi zapálený člověk, vše se zrealizovalo.

a. Chlapec č. 2 narozený 16.1. 2015

Dnes skoro 5 chlapec s úrovní mentálního vývoje v pásmu lehké mentální retardace, dále Atypický je autismus a těžká smíšená vývojová dysfázie. Vývojová dysfázie je porucha, která postihuje vývoj řeči, postižena jsou řečová centra v mozku, proto má velmi různorodý charakter a často není možné ho přesně lokalizovat. První seznámení se Skautem proběhlo na skautském táboře v létě 2017, pravidelné schůzky potom začaly během září 2017.

Osobní a rodinná anamnéza: Rodina je úplná. Dítě z II. gravidity, porod 40+5, byl ukončen VEX pro hrozící asfyxii plodu. Raný psychomotorický vývoj byl nerovnoměrný, ale samostatně začal chodit v 1. roce, dle rodičů je motoricky poměrně zdatný. Raný vývoj řeči probíhal taktéž v normě (broukání + žvatlání), od 12. měsíce se zarazil ve vývoji - nemluví, ani jedno slovo s významem. Disp.: v neurologické ambulanci se závěrem: nerovnoměrný vývoj - zpoždění v oblasti řečové, jak v oblasti exprese, tak recepce. Prakticky normální nález v oblasti sociálního chování, zlepšení v sebeobsluze, nejsou žádné problémy v oblasti motorické. Dif. dg. poruchy řeči - prosté opoždění, vývojová dysfázie, příp. atypická pervazivní porucha, ostatní příčiny méně pravděpodobné. Byla doporučena spolupráce SRP Olomouc pro podporu rozvoje řeči a komunikace. Dle rodičů bylo doporučeno zavedení komunikačního systému přes reálné předměty a později přes komunikační karty, případně znaků do řeči. Podle rodičů je tato komunikace zatím bez efektu, ze strany chlapce především pro její nepochopení.

Zdravotní anamnéza: Do 1 roku byl vývoj bez větších pozoruhodností, po 1. roce rodiče uvádí záraz ve vývoji. V anamnéze byly řešeny potíže s příjmem potravy - jí pouze oblíbená jídla (jogurty, přibínáčky, rýži, zeleninu, maso, lízátka, čokoládu, slané křupky a hranolky).

Sociální vývoj: Sociální úsměv navazuje, není příliš mazlivý (mazlí se na „sílu“), fyzický kontakt vyhledává konzistentně - projeví radost z přítomnosti blízkých osob. Při hře si vystačí sám. Fyzický kontakt akceptuje krátkodobě. Pochvala pro něj není příliš motivující, na pokárání reaguje pláčem, vztekem. Kontakt s cizími lidmi neiniciuje, dříve mu cizí lidé vadili - vztekal se, dnes je v tomto posun a přítomnost cizích lidí zvládá lépe. O vrstevníky má zájem. Od září 2017 navštěvuje speciální mateřskou školu.

Komunikace: Expresivní řeč - ke komunikaci nepoužívá žádné slovo s významem, pouze vokalizuje, má své „žvatlání“, souzvuk nesrozumitelných hlásek. Podle rodičů se dorozumívá neverbálně - chytne dospělého za ruku, dovede ho tam, kam potřebuje a ukáže. Receptivní řeč je na vyšší úrovni - vyhoví jednoduchým pokynům, na oslovení reaguje dle momentální nálady.

Hrubá motorika: Chodí sám, chůze i běh ovládá, vyleze na židli, jde cíleně k předmětu na zemi a zvedne ho, udělá dřep a na chvíli v něm vydrží, do chodů i ze schodů jde sám, přidrží se zábradlí. Kopne i hodí míčem, skáče snožmo, jezdí na odrážedle.

Jemná motorika a grafomotorika: Preferuje pravou ruku. O kreslení zájem neprojevuje, po papíře spontánně čmárá.

Zájmy: Nejvíce se zajímá o auta, rád je řadí do řady za sebe, totéž dělá i s věcmi (například s ovladači atd.). Jinak jsou zájmy omezené na opakující se činnosti - vysypává, rozhazuje hračky a předměty. Podle rodičů se symbolická hra vyskytovala a vyskytuje i nyní, činnosti napodobuje, ale dlouho u žádné z nich nevydrží. V současnosti hodně pozoruje přírodu, ukazuje na stromy, ptáky, rád se projde kaluží, „patlá“ v blátě.

Závěrem: Jednotlivé výkony ve sledovaných oblastech jsou výrazně nerovnoměrně rozloženy, a to zejména v oblasti řeči, se kterou souvisí i mentální vývoj. Aktuální úroveň motorického vývoje se pohybuje v pásmu významného podprůměru. Na základě anamnézy a výsledků psychologického vyšetření byla vyšetření uzavřeno jako opožděný vývoj řeči, prvky stability, impulzivity, susp. porucha autistického spektra, susp. smíšená vývojová porucha řeči při PAS. Jde o dítě se speciálními vzdělávacími potřebami vyžadující nadstandardní péči rodičů i speciálně pedagogický přístup, pravidelná docházka do speciální mateřské školy je žádoucí.

I tito rodiče hledali pro svého syna trochu zpestření a vybočení ze všední reality dne. Proto se rozhodli přihlásit ho do skautské skupinky. V té době bylo v Benjamíncích přihlášeno jen 5 dětí, takže velikostně skupina vyhovovala potřebám rodiny i samotného chlapce. Zprvu šlo především o problémy s komunikací, kdy vlastně nikdo nevěděl, co chlapec chce.

b. Chlapec č. 3 narozený 27.12. 2011

Dnes 8 letý chlapec s diagnózou Downova syndromu, celkovou střední mentální retardací, která dominuje především opožděním v oblasti řečového a sociálního vývoje, dále je přidružena výrazná hyperaktivita. První kontakt s myšlenkou skautingu byl na začátku roku 2017, ale vzhledem k opožděnému vývoji zůstalo jen u občasného navštěvování. Na schůzky začal chodit pravidelně s panem asistentem v září 2018.

Osobní a rodinná anamnéza: Těhotenství i porod proběhly bez komplikací, chlapec se narodil s rozsáhlým defektem srdce. 2 týdny musel zůstat v inkubátoru. Rehabilitace Vojtovou metodou byla prováděna do 20 měsíce. Samostatně chodí od 22 měsíce. V době vyšetření mu bylo 4,5 roku - potřebu na toaletu neoznamoval, byl na plenkách. Vyrůstá v úplně rodině. Oba rodiče jsou vysokoškolsky vzdělaní, starší sestra navštěvuje základní školu. V rodině jsou všichni zdraví. Bratranec ze strany matky má také diagnostikovaný Downův syndrom.

Zdravotní anamnéza: Ve 2. měsíci prodělal náročnou operaci srdce, v současnosti je sledován na kardiologii. Rodiče začali s navštěvováním logopedie. Jsou klienty Střediska rané péče. Ve 4 letech prodělal infekční horečnaté onemocnění, musel být hospitalizován na infekčním oddělení.

Rozumové schopnosti: Ve 4,5 letech zvládal některé neverbální (praktické) úkoly až do úrovně 3,5 let. Dokázal navléknout korálek na drátek, složit obrázek ze dvou částí, rozřídít knoflíčky podle dvou barev. Umí kruhový pohyb, ale nedokázal ho převést do kresby. Řečové úkoly zvládal na úrovni max. 2 let - občas spojil dvě slova dohromady, slovní zásoba zůstává na úrovni několika desítek srozumitelnějších slov, zbytek zkomoleniny. Porozumění bylo mnohem lepší - dokázal ukázat části těla i obrázky. Jeho celkový mentální věk odpovídal 3 letům, tj. IQ 46, pásmo středí mentální retardace.

Současnost: Chlapec s nerovnoměrným a celkově opožděným psychomotorickým vývojem (s projevy hyperaktivity, s narušením řečových schopností), sledovaný dětským kardiologem, ORL, logopedem a psychologem. Má nízkou úroveň verbálního projevu, matematickou představu nemá vytvořenou. Oslabena je i schopnost koncentrace pozornosti, projevy hyperaktivity.

Závěrem: Nezbytný je individuální citlivý přístup, je třeba zaměřit se na rozvoj všech složek psychomotorického vývoje. Vhodné je chválit ho nejen za dobrý výkon, ale i za snahu, posilovat sebevědomí, sebejistotu, respektovat pomalé pracovní tempo, pracovní činnosti střídát s odpočinkem a je zde nutné přímé vedení chlapce. Chlapci byl doporučen asistent pedagoga, který mu má pomáhat při zapojení a maximální využití vzdělávacího potenciálu dítěte s ohledem na jeho individuální možnosti a schopnosti.

Vzhledem k tomu, že chlapec začal navštěvovat speciální základní školu, kde s ním pokračuje i asistent pedagoga, kterého měl ve školce, protože k sobě navázali krásný vztah, začaly se rozšiřovat i jeho zájmy. Rád chodí na procházky do parku, rád pozoruje přírodu, prohlíží si knížky o zvířatech, různé atlasy a encyklopedie. Pro jeho nově objevenou vášň se rodiče rozhodli vyzkoušet pro něj i zpestření v podobě kroužku. Protože se rodiče znají

s oddílovým vedoucím skautské družinky Benjaminků, dohodli se spolu na tom, že vše vyzkouší. Bez pomoci asistenta to ale nešlo, proto se angažoval i pan asistent, se kterým je chlapec už skoro tři roky v denním kontaktu a všichni se společně maximálně snaží o přizpůsobení prostředí tak, aby nečinilo problém nikomu z přítomných.

5.4.2 Ověření v praxi

Inkluze ve sféře volného času není tak úplně běžnou záležitostí. Jde především o neznalost zařízení a jeho pracovníků, neschopnost nebo nechuť snažit se přizpůsobit prostředí pro někoho jiného, nedostatek peněz, ale i o vybočení ze stereotypu. Díky svým zkušenostem s dětmi, které jsou nějakým způsobem jiné nebo odlišné, můžu říct, že právě tyto děti si daleko víc váží všeho toho, co je pro ně nachystané a také toho, že se jim chce někdo věnovat při činnostech, které je baví. Žijeme v době, která je přesycena podněty a nabídkou. V době, kdy se stále někam spěchá a vytváří tlak na rodiče, ale i děti už v mladším školním věku. Volný čas je chvíle, kdy se může každý zastavit a podle svého nakládat s tou vzácnou chvílí - nikam nespěchat, užít si svůj čas podle svých zájmů - a to by mělo být umožněno všem, i těm, kteří potřebují speciální podpurná opatření nebo dohled asistenta či rodiče.

a. Principy práce s dětmi s PAS a ADHD

S dětmi všeobecně je nutné postupovat ve výchově určitým způsobem. Když pomineme fakt, že první zkušenosti s učním získávají děti už v rodině, ze které pak přichází většina naučeného, ale i nenaučeného, tak další možnosti formování dětského chování a vědomostí, znalostí a dovedností pochází právě z aktivit, které dělají ve volném čase. To, jestli je to baví nebo jsou v kroužku z donucení nebo proto, že to tak chtějí rodiče, je velmi podstatné a podle toho se pak odvíjí i to, jak k tomu, co se tam dozvědí, přistupují. V této práci jsme do kolektivu „zdravých dětí“ začlenili postupně tři chlapce s „nějakou“ odlišností. Pro zdravé děti nebylo vůbec důležité, čím je ten chlapec jiný, ale to, jestli si s nimi může hrát. A i přes počáteční komunikační neshody a nutné klidnější prostředí při práci se vše podařilo zvládnout. Děti z kroužku i chlapci si každotýdenní schůzky moc oblíbili a ukázalo se, že za to špatné, co na inkluzi často vyzdvihávají „odborníci“, vlastně může neschopnost komunikovat. Děti v předškolním věku jsou ještě nezkažené, mají nadhled a to, čemu nerozumí, řeší hrou. Jsou bezprostřední, většinou dobře naladěné, a hlavně ochotné přijmout i něco, co je odlišné.

Samozřejmě je nutné brát v potaz, že děti s diagnózou jsou jiné a je potřeba zaujmout k tomu i potřebný přístup.

1. Jasně instrukce, přesně daná pravidla a předvídatelnost

Neznámé, nečekané a nepředvídatelné změny či činnosti mohou vzbuzovat stres a úzkost. Proto je nutné pro děti s PAS zajistit jasný režim a posloupnost činností. Využívat k tomu lze například nástěnka, kde budou piktogramy zobrazovat určitou činnost. Piktogramy se mění, protože náplň schůzky není každý týden stejná, je důležité vysvětlit si, co který piktogram znamená, aby nedošlo ke špatnému vyložení a tím pak stresové situaci.

a. Konkrétní motivace, větší tolerance a důslednost

Pro děti s PAS je velmi důležité vědět, proč má tu či jinou činnost udělat. Vzhledem k jejich omezené schopnosti empatie pro ně sociální motivace nemá žádný smysl. Věty typu, aby měl tatínek radost nebo protože rodiče to tak chtějí apod. nemají dostatečnou váhu. Proto je potřeba využít k motivaci toho, co má rád, jaká činnost ho naplňuje. V aktivitách volného času je mnohem jednodušší namotivovat děti k tomu, aby danou činnost vykonaly, protože většina je tu hlavně proto, že je aktivity baví. I tak je potřeba větší toleranci a důslednosti, protože dítě s ADHD i PAS snad ztrácí „nit“ a odbíhá od činností.

b. Vizualní podpora a pomoc při řešení sociálně komunikačních situací

Jde tu především o chápání sociální komunikace mezi lidmi jako takové. Děti s PAS mají problém s pochopením ironie, sarkasmu, různých narážek, metafor, ale i vtipu. Všeobecně děti v předškolním věku ještě nejsou přizpůsobené tomuto „dospěláckému“ chování. Proto bychom měli pamatovat na to, že i v uvolněné atmosféře, která na skautských schůzkách panuje, bychom se měli vyvarovat všemu nesrozumitelnému, a ještě se více ujišťovat, zda rozumí všemu, co se teď dělá, o čem je řeč a instrukce říct ještě jednou jemu zvlášť, oslovovat jménem a být konkrétní.

c. Klidné a citové prostředí, pevný řád a hranice

Toho se ve volnočasových aktivitách dosahuje mnohem snadněji než ve školní třídě. Jde o klidný a vlídný přístup, kdy bude dítě cítit, že je přijímáno, i když občas zlobí nebo mu některé věci nejdou tak rychle jako ostatním. Ale taky o dodržení všech nastavených pravidel bez kompromisů.

d. Usměrnování aktivity dítěte

Děti s touto diagnózou mají zvýšenou potřebu pohybu. Musí dostat příležitost vybit ze sebe nadměrnou aktivitu. K tomu je skauting naprosto ideální: pohyb venku, sportovní hry, honičky a míčové hry. V tomto směru je žádoucí nechat dítě vyběhat se, s dohledem a s tím, že opravdu pochopil smysl hry a pravidla, mít ho vždy na očích a pokud to není nutné, nezasahovat.

e. Zaměření na kladné stránky osobnosti dítěte

Každý jsme nějaký, někdo je více společenský, druhý míň, někdo je ve skupině více oblíbený, druhý je spíše introvert. Pro děti s diagnózou PAS je důležité, aby pochopily, že jsou v kolektivu oblíbení, že pro nás neznamenají přítěž a je nutné, aby zažily úspěch. Pochvaly by měly přicházet po i malém úspěchu.

Tyto principy a zásady při komunikaci a při práci s dětmi s tímto druhem postižení, jsou spíše takové doporučení, něco, na co si dát pozor. Určitě je důležité chtít s těmito dětmi pracovat, být maximálně trpělivý a empatický a dát dítěti pocit, že je vítáno, nikoliv, že je na obtíž. Vystupování vyžaduje i jistou míru taktu, vynechat ve svém projevu ironii. Protože ve sféře volného času je atmosféra mnohem uvolněnější než například ve školním vyučování, je tu i sklon vtípkovat nebo se vzájemně pošťuchovat a škádlit (i ze strany vedoucích), na tyto děti bychom měli opatrně, stále nesmíme zapomínat na to, že jsou jiné a co by jeden pochopil správně, druhý si to může vyložit po svém a už mohou vznikat nepříjemné situace.

Tyto zásady jsou směřovány především k vedoucím, co se týká komunikace dětí, tam je v tomto věku ještě dost nesnadné je nějak ovlivnit. Samozřejmě před osobní návštěvou chlapců proběhl ve skupince takový malý dialog o tom, kdo k nám přijde a jaký je. Seznámení se situací byli i rodiče ostatních dětí. Výhodou tohoto věku dětí (4 až 7 let) ve skupince je to, že jsou ještě „nezkažené“ společnostmi a předsudky, takže všechny tři chlapce mezi sebe přijaly bez větších problémů. Komunikace byla naprosto přirozená, většinu vzniklých situací si děti byly schopné vyřešit spolu, jen s minimálním zásahem dospělého.

b. Principy práce s dětmi s Downovým syndromem

1. Individuální přístup

Tak jako u ostatních dětí s postižením či omezením, i u dětí s Downovým syndromem je nutné dbát na to, abychom si našli čas a přistupovali k nim velmi individuálně. Ale dát si také pozor na to, abychom jim zbytečně nenavozovali pocit buď výjimečnosti nebo naopak tím podkopávali jejich sebevědomí. Dokázat rozdělit si čas i u ostatních dětí. Popřípadě si vybrat šikovného kamaráda, který bude s dítětem spolupracovat - vše na principu dobrovolnosti a pozitivní motivace.

a. Rozvoj řečového projevu

Snažit se, nepokládat otázky tak, aby na ně dítě mohlo odpovědět jednoslovně nebo jen ano či ne. Komunikovat s ním přirozeně, nenásilně, ale vést ho k tomu, aby se vyjadřovalo v celých souvětích, aby popisovalo, co vidí, co cítí. Tyto děti jsou velmi otevřené a rády si hrají, takže je možnost zahrát si s nimi divadlo s maňásky, kde mají nějakou důležitější roli. Nechat dítě se vyjádřit a dát mu prostor, s čímž souvisí i trpělivost - nedoříkávat věty za dítě, dát mu prostor a čas, vyjádřit podporu, být ohleduplný.

b. „Škola hrou“

Snažit se s dítětem pracovat hravou formou s co největším množstvím různých herních variant, obměn, pomůcek. Pro dítě trošku tzv. přehrávat, více a jasněji hrát třeba emoce, využít mimiku i herecké umění.

c. Konkrétnost a názornost

Cokoliv, co využíváme v kroužku (pomůcky, obrázky, výrobky, přírodní materiály apod.) dětem předkládat tak, aby mohly při svém poznávání zapojit co nejvíce smyslů. Nechat je si vše osahat, prohlédnout, otočit to ze všech možných stran, převrátit, očichat (pokud to lze). Konkrétní příklad: práce se dřevem - dřevěné špalíčky, opracované tak, aby si děti nezadřely třísku.

d. Srozumitelnost a přiměřenost

To, jak sdělujeme nové poznatky, musí být srozumitelné a přiměřené jak věku, tak i stupni postižení. Instrukci vysvětlíme třeba i třikrát, po čtvrté ji může vysvětlit některé z dětí -

předá svým vrstevníkům to, jak ono samo danou myšlenku pochopilo a řekne jim to „svými slovy“, a po páté se zeptat konkrétně dítěte, jestli rozumí, co má dělat a chápe, co se teď bude dít. Neptat se vždy záměrně jednoho dítěte, aby nemělo špatný pocit, ale vzít to v rámci pozitivní motivace, že je to důležitá informace pro všechny přítomné děti.

e. Komunikace

Při komunikaci nechat prostor k pochopení otázky či myšlenky a pak i k samotnému vyjádření se. Je nutné, přihlídnout na potíže při vyjadřování, proto bychom měli trpělivě vyčkat na odpověď dítěte. Dát mu prostor a čas.

f. Koncentrace

Kvůli nedostatečné úrovni koncentrace pozornosti bychom měli dětem úkoly i dobu práce dělit na menší časové úseky. Proto je důležité nachystat si více aktivit na jednu schůzku a střídat je podle potřeby. Je možné, že některé činnosti zaujmou více a na delší dobu a některé budou pro dítě málo podnětné a bude nutné je dříve vystřídat.

g. Vyšší míra unavitelnosti

Neměli bychom zapomínat ani na to, že děti s Downovým syndromem se rychleji unaví. Proto je potřeba činnosti střídat s relaxací, s odpočinkovými činnostmi, které dítě baví.

h. Sebedůvěra

To, jak se dítě cítí v prostředí, se pak odráží i na jeho sebevědomí a důvěře samo v sebe. Všeobecně mají děti s Downovým syndromem nižší sebevědomí, proto bychom měli posilovat jejich sebedůvěru. Jako každé dítě ve skupině vrstevníků potřebují zažít i tyto děti úspěch. Byť i sebemenší, ale vede k lepšímu pocitu ze sebe sama a taky k chuti účastnit se aktivit a činností společně s ostatními dětmi. Samozřejmě to souvisí s chválou.

i. Podpora zapojování

Je důležité podporovat aktivitu dětí i jejich osobní zapojení v určité činnosti. Pozitivní motivace i pozitivní přístup, brát vše optimisticky s úsměvem, být připravený zasáhnout v případě potíží, být dítěti oporou, ale nechat ho, aby si zkusilo samo činnosti a aktivity, společně s ostatními dětmi ve skupině.

Při práci s dítětem s Downovým syndromem jde, stejně jako u předchozích dvou, o empatii, vstřícnost, porozumění, sebeovládání i důslednost. Je důležité přistupovat trošku

zodpovědněji k přípravě programu na týdenní setkání, aby bylo v záloze více činností k prostrídání. Děti na chlapce reagovaly naprosto úžasně. I přes jeho viditelné odlišnosti ho braly do své party okamžitě. Starší děti pomáhaly, mladší děti se z počátku moc nezapojovaly, ale po čase zjistily, že se vlastně nic neděje a, pokud mohu soudit, staly se z nich dobří přátelé.

c. Podpora inkluze

Za tu dobu, co je inkluze oficiální součástí našeho školství, se na povrch dostaly problémy, se kterými se nepočítalo, ale i takové, se kterými se počítalo. Proto musíme i v oblasti volného času počítat s tím, že prostředí, do kterého se inkluzní dítě „chystá“, se bude muset uzpůsobit jeho potřebám, aby se předcházelo nežádoucím situacím a všichni si kroužek užili bez větších problémů.

1. Prostorové změny

Co se týká prostředí, ve kterém se Skauti schází, nebylo ho potřeba upravovat nijak dramaticky. Všichni tři kluci jsou mobilní, zvyklí na pohyb, zvládají chůzi do schodů. Budova je patrová, klubovny se nachází v prvním patře. Veškeré zázemí je v tomto patře - toalety, tělocvična, klubovny všech družinek, takže nebylo potřeba větší přecházení, pouze přechod na venkovní hřiště byl někdy problém, ale ten pramenil spíše ze změny než ze samotného pohybu po schodech. Po delší době se všichni kluci úplně „otrkali“ a po schodech byli schopní běžet i bez doprovodu.

a. Velikost skupinek

Jediné, co bylo potřeba upravit, byla velikost skupiny. Všichni tři mají problém s větším počtem dětí, takže se skupina Benjamínků, do které věkově spadali, rozdělila na dvě skupinky po pěti dětech. Snížený počet dětí byl dobrý i pro vedoucí, kteří tak měli dostatek prostoru k tomu, aby mohli pozorovat a pomáhat při vzniklých situacích. Do druhé skupinky s chlapcem docházel i pan asistent, takže bylo o jeden pár očí navíc.

V první skupince Benjamínků byl chlapec č. 1 a pět dětí, ve druhé oba ostatní chlapci a 4 děti.

b. Organizace schůzek

Aktivita, které jsou součástí schůzek, byly dopředu konzultovány s rodiči. Výpravy, které se za ten rok konaly, byly vždy v doprovodu jednoho z rodičů, který tam fungoval spíše jako pojistka, kdyby se cokoliv stalo. Nezasahoval vedoucímu do jeho naplánovaného

programu, držel se spíše v pozadí a pozorovat navazování sociálních kontaktů a snažil se vyvarovat vzniku nežádoucích situací, které by byly nepříjemné pro skupinku i okolí.

c. Náplň schůzek

Jako školní rok ve školách má svůj stanovený obsah, tak i ten skautský rok se odvíjí od určitých pravidel. Je nutné začít činnostmi, které jsou jednodušší jak na pochopení, tak i osvojení a postupně zařazovat činnosti těžší, které vychází z předchozích zkušeností. Náplň schůzek se odvíjí od aktuálního ročního období i aktivit, které se konají v blízké době.

Pro všechny tři chlapce je nutné, mít v záloze další nebo jinou aktivitu, kterou buď vystřídají tu předchozí anebo ji úplně nahradí. Především u Downova syndromu je dobré činnosti střídát s odpočinkem nebo vybrat činnost, která bude odlišná.

d. Vzdělávání vedoucích družinek

Kromě individuálního a tolerantního přístupu k dětem jsou nutné i specifické metody práce. Skauting je kouzelný v tom, že se ničemu nebrání. Vedoucí družinek se před samotným začleněním těchto dětí zúčastnili dvou přednášek o tom, co vlastně obnáší práce s dětmi, které jsou svým způsobem odlišné. Většina z těchto vedoucích sotva dovršila 18 let, s takovými dětmi se setkala možná tak v médiích, ale osobní zkušenost mělo málo z nich. Proto bylo důležité je seznámit s nástrahami i specifikací těchto postižení.

Na přednášky přišli rodiče chlapců. Seznámily je se specifikací toho daného postižení a pak s tím, jak se projevují chlapci. Také s tím, jaká jsou úskalí práce s nimi, co je rozčílí a co rozesměje. Vyprávěli příběhy ze života, které s chlapci zažili oni sami, a tak bylo pro posluchače jednodušší vcítit se a pochopit, co je čeká a nečeká.

Nakonec by se dalo říct, že všechno, co je zde popsáno, pomohlo k tomu, aby se chlapci mohli začlenit do družinky se zdravými dětmi. Přístup vedoucích, rodičů i ve velké míře samotných dětí byl úžasný, nic nebylo problémem. Všechno se díky komunikaci, důvěře a času stráveným nad různými knihami a internetem (u všech zúčastněných), do sebe poskládalo tak, že chlapci strávili dva úžasné roky ve společnosti dětí ve stejném věku.

6 Diskuse

Tak jako ve školní inkluzi, tak i v zařízeních pro volný čas, se musí najít lidé, kteří budou ochotni, i přes počáteční nepohodlí, vyzkoušet všechny možnosti integrace. Pokud by vedoucí skautského oddílu řekl, že s tím nechce mít nic společného, nic by se realizovat nemohlo. Vše vychází z nadšení, komunikace a chuti zkusit něco jiného.

Faktem je, že inkluze ve volném čase je stále spíš něco výjimečného a že spousta rodičů ani neuvažuje o tom, že by jejich dítě mohlo navštěvovat nějaký kroužek a taky, že je jen málo organizací, které inkluzi poskytují. V organizacích je to především z nedostatku financí, pracovníků, materiálního vybavení, velkých kolektivů v kroužcích, ale i chybějícímu bezbariérovému prostoru.⁴⁹

Během dvou let, kdy probíhal tento výzkum, jsem získala mnoho zkušeností a velký náhled na tuto problematiku. Je velmi těžké pro rodiče těchto dětí, že jsou odmítáni a setkají se s nepochopením, ale o to přínosnější je potom spolupráce. Všichni byli velmi otevření, zaujetí jim rozhodně nechybělo a když se pak kluci, společně s většinou dětí z družinky, stali vlčaty a složili slavnostní slib, nejedna maminka uronila pár slz a i tatínci byli dojatí.

*Slibuji,
že se vynasnažím být poslušným
vlčetem své smečky,
se kterou budu hledat nejvyšší
Pravdu a Lásku,
že každý den vykonám dobrý
skutek.*

Při spolupráci si mnohé odnesli i vedoucí družinek. Při některých akcích se družinky potkávaly a byla potřeba i spolupráce ostatních vedoucích, tudíž se s chlapci znali všichni. Do jisté míry je to obohatilo, vědí, co obnáší práce s dětmi, ale naučili se i něčemu novému a dvě slečny se po této spolupráci rozhodly k dalšímu studiu Speciální pedagogiky. Beru to jako důležité, protože kdo jiný než ten, kdo jim rozumí a kdo s nimi chce pracovat, s nimi má pracovat?

⁴⁹ závěry výzkumu projektu Klíče pro život, 2009, s. 40

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo na základě pozorování zjistit, zda je možné integrovat tři chlapce s různým postižením do skautské skupiny nejmladších dětí. Přes počáteční problémy s větším množstvím dětí v jedné místnosti, což se vyřešilo rozdělením dětí do dvou skupin, můžeme shrnout, že integrace proběhla nad očekávání. Všechny problémy, pokroky i veškeré činnosti chlapců byly sledovány přímo. Účastnila jsem se i zaškolování vedoucích družinek a snažila jsem se po celou dobu být jim k dispozici, např. pokud plánovali náplň schůzek, při hledání vhodné motivace, doporučení dalších možných činností k zařazení nad rámec či při nastalých problémech. Při schůzkách jsem fungovala jako pozorovatel, poradce, ale i jako asistent při činnostech, které vyžadovaly „více rukou“.

Veškeré informace, které se v této práci objevují, jsme využili, pomohly nám při spolupráci mezi sebou, mezi rodiči i chlapcům při jejich integraci.

V teoretické části práce byla popsána historická fakta vzniku Skautingu ve světě i u nás, zmíněna byla důležitá jména, data i znaky Skautů. Dále je zde objasněný pojem integrace a jeho historie. Pokud se chceme zabývat integrací, musíme vědět, co, kdy a proč to celé vzniklo. Z počátku jsem, jako pedagog, nebyla nadšená myšlenkou integrace. Speciální instituce daly těmto dětem to důležité, co potřebovaly k nějakému funkčnímu životu. Naučili je tam se oblékat, obouvat, samostatně se najíst a dojít na toaletu. Ale inkluze těmto dětem dovolila být součástí kolektivu, kde se děti smějí, soutěží mezi sebou a hádají se. Tohle bylo důležité pro začlenění do kolektivu vrstevníků i pro rodiče těchto tří chlapců.

V praktické části je takový návod na to, jak se dá inkluze zvládnout. Pomocí principů komunikace, úpravy prostředí a školených vedoucích se dá dokázat spousta zázraků.

Z rozhovorů s rodiči všech chlapců bylo hned od začátku jasné, že jsme na správné cestě. Chlapci doma nadšeně líčili, co všechno se na schůzce dozvěděli, co si vyzkoušeli a co se naučili. I u chlapce s vývojovou dysfázií se objevovaly náznaky komunikace. Především pro něj bylo dost těžké na začátku komunikovat. Jeho stydlivost a fakt, že nemluví jazykem, kterému by ostatní rozuměli, ho stavěla do pozice samotáře. Vystačil si sám a pokud něco potřeboval, tak si ukázal, komukoliv, kdo byl zrovna po ruce. Po nějaké době si s ním začal hrát jeden chlapeček, který měl doma mladšího sourozence, co taky ještě nemluví. Navázali spolu přátelský vztah, od té doby spolu trávili nejvíce času. Pro našeho chlapce č.2 se stal takový mentorem, pomáhal mu, radil, ukazoval, hrál si s ním a podporoval ho. Pomalými krůčky se jim společně podařilo začlenit se do celé skupiny a společné aktivity přestaly být problém.

U chlapce s Downovým syndromem bylo ze začátku těžké střídání činností. I přes to, že vedoucí družinky byl nachystaný a měl v zásobě větší množství činností, se nedařilo udržet chlapcovu pozornost na trochu delší dobu. Neustále odbíhal, rušil ostatní při práci, prohlížel si - někdy dost hlučně - svoje okolí, utíkal z klubovny, aby si vše kolem prohlédl. V této fázi byla velmi užitečná pomoc asistenta pedagoga, který s chlapcem hned od začátku do družinky začal docházet. Protože se znají už delší dobu, mají mezi sebou přátelský vztah, bylo to ulehčením hlavně pro vedoucí skupinky, protože je mohl nechat „pracovat“ a objevovat samostatně a věnovat se ostatním dětem. Tady adaptace trvala trochu déle, ale vše se díky empatickému a kreativnímu přístupu vedoucího podařilo. Někdy kolem jara už se chlapec pomalu účastnil delších aktivit společně s dětmi a zvládnul i malou výpravu „K pramenu Odry“, kde doprovodem byl i tatínek, protože akce se účastnila velká část skautského oddílu. Vše proběhlo přesně podle plánu a domů se vrátili spokojené děti i vedoucí.

U chlapce č.1 probíhala adaptace velmi klidně a potichu. Ze začátku se moc neprojevoval, vybrané činnosti ho bavily a motivace byla dostatečná. Byl hodně tichý, zakřiknutý, s dětmi si hrál spíš jen proto, že věděl, že by měl. Nevyhledával víc dětí pohromadě, nijak se neprojevoval, odpovídal, když se ho někdo na něco zeptal. Nenavazoval oční kontakt, spíše pozoroval, co se děje v jeho okolí, aby se později mohl stát právoplatným členem skupinky. Dělal si tak obraz o dětech a vedoucích, pozoroval a zkoumal, jak se kdo chová, jak vystupuje, jak komunikuje. Po první společné výpravě, která proběhla ještě před Vánoci, se úplně změnila jeho angažovanost. Začínal se sám od sebe zařazovat do činností, které dělaly všechny děti, začal se smát, ptát se a úplně odložil svůj samotářský přístup. Během dalších tří měsíců se z něho stal „vůdce“ party. Děti s ním moc rády trávily čas, velmi rády poslouchaly a řídily se tím, co on vymyslel při hře, braly ho a spolupracovaly. Dokonce se vzájemně zvaly i na oslavy narozenin, scházely se i mimo skautské schůzky (s rodiči v parku, na hřišti...). Při míčových hrách býval často kapitánem, přestaly mu vadit větší skupiny dětí (např. když se družinky spojily z důvodu nemoci nebo nějakého turnaje).

Tato snaha, dát třem klukům pocit, že za něco stojí a že nejsou tak úplně odlišní od ostatních, se podařila. Chlapci se zajímají, přistoupili na pravidla scházení i výprav, jsou aktivní a přirozeně se pohybují, v teď už známém, prostředí.

Závěrem je důležité říct, že je evidentně důležité k úspěšné integraci i to, jak se k ní staví kolektiv pedagogů, vychovatelů či vedoucích. Pokud by se tu našel někdo, kdo by nechtěl, nezajímá se a nevymýšlel, asi by to všechno neproběhlo tak hladce jako v tomto případě. Tak jako ze své praxe vím, že je důležitý přístup zúčastněných osob, tak v aktivitách volného času to platí dvojnásobně.

Všichni vedoucí se zajímali, četli si knížky a články, společně diskutovali, ptali se a radili. Na akcích pro vedoucí byli tito kluci vždy mezi tématy. Vzájemně se „hecovali“ v tom, kdo vymyslí, jakou aktivitu, radili si, kde se dá načerpat inspirace, pomáhali si a podrželi se. Ze začátku byla obava především z toho, co se stane, pokud vedoucí Benjamínků onemocní. Obavy byly zbytečné a ukázalo se, že kde je vůle, tam je i cesta.

Seznam literatury

1. BARTOŇOVÁ, M., PIPEKOVÁ, J. Rodina s dítětem se zdravotním postižením. In PIPEKOVÁ, J. Kapitoly ze speciální pedagogiky. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0
2. Bc. Nováková V. - Generační proměny skautských idejí po roce 1945 na příkladu 18. střediska Kruh, UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
3. CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-13694.
4. JANKA, Otto. *Čas skautů*. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, [2009]. ISBN 978-80-7415-013-5.
5. NĚMEČKOVÁ, V. Pedagogické principy ve skautingu: diplomová práce. Brno, Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra Primární pedagogiky, 2011
6. Nosková Z., Skauting v novém tisíciletí, UP Olomouc 2013
7. PÁLOVÁ, Helena. *Praxe inkluze dítěte v mateřské škole - děti s autismem: druhá metodická příručka pro učitele*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2017. ISBN 978-80-7560-051-6.
8. POLESNÁ, Tereza. *Problematika poruch chování v základní škole*. Praha: Lumen Vitale - Centrum vzdělávání, 2011. ISBN 978-80-904862-0-1.
9. PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. 2003. Pedagogický slovník. Praha: Portál. 324 s. ISBN 978-80-7367-416-8.
10. Seifert M., Maixner M., Kapesní knížka Českých Junáků, Beroun - Praha 1913, „Grafia“, Dělnická knihtiskárna v Praze, vlastním nákladem.

11. STUDENOVSKÝ, Tomáš. *Rebel s hlavou v oblacích: Miloš Seifert (1887-1941): život a dílo*. Praha: Liga lesní moudrosti, 2017. Les (Liga lesní moudrosti). ISBN 978-80-904567-9-2
12. SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Základy junáctví: Návod pro výchovu čes. mládeže na základě systému sira R. Baden-Powella "Scouting" a za laskavého přispění četných odborníků*. 3. nezm. vyd. podle 1. vyd. v r. 1912. Praha: Merkur, 1991. ISBN 80-7032-001-x.
13. ŠMELOVÁ, Eva, Eva SOURALOVÁ a Alena PETROVÁ. *Společenské aspekty inkluze*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. ISBN 978-80-244-4911-1.
14. VALLORY I SUBIRÀ, Eduard. *Světový skauting: výchova ke globálnímu občanství*. Praha: Junák - český skaut, Tiskové a distribuční centrum, 2016. ISBN 978-80-7501-097-1.
15. VOMÁČKOVÁ, Helena. *Výzkumný pohled na inkluzi a její determinanty*. Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta Univerzity J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2015. ISBN 978-80-7414-933-7.
16. ZÁMEČNÍKOVÁ, Dana a Marie VÍTKOVÁ. *Současné trendy v inkluzivním vzdělávání se zaměřením na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v ČR a v zahraničí - teorie, výzkum, praxe: Current trends in inclusive education focused on pupils with special educational needs in the Czech Republic and abroad: theory, research, practice*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8098-0.
17. Závěrečná zpráva veřejné zakázky: VÝZKUM NA TÉMA "KLÍČOVÉ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ INKLUZI DĚTÍ A MLÁDEŽE SE SPECIFICKÝMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI DO ZÁJMOVÉHO A NEFORMÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ", Praha, říjen 2009
18. ZEDNÍKOVÁ, M. *Skauting na počátku 21. století* : Diplomová práce. Brno : Masarykova univerzita, 2013., s.67. Vedoucí bakalářské práce : PaedDr. Jan Šťáva, CSc.

Internetové zdroje

1. Český statistický úřad
https://www.czso.cz/csu/czso/se_zdravotnim_postizenim_zije_kazdy_desaty_obcan_cr_2014_0416
2. Český rozhlas - rozhovor o inkluzi
<https://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/pruzkum-zjistoval-jak-travi-deti-se-zdravotnim-postizenim-volny-cas>
3. Doména skautů z Vrchlabí <https://vrchlabi.skauting.cz/symbolika.php>
4. Internetový portál o skautingu <https://www.skaut.cz/skauting/historie/>
5. Národní ústav pro vzdělávání <http://www.nuv.cz/p-kap/podpora-inkluzie>
6. Skautka o skautingu <https://skautka.webnode.cz/skautska-hymna/>
7. Slovník cizích slov <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/anxiozita>
8. Šance dětem - článek o inkluzi pro rodiče i učitele
<https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/inkluzie-neni-novinka-deti-s-postizenim-si-zaslouzi-pomoc-porozumeni-a-uctu-185.html>
9. Šance dětem - novela zákona o inkluzi <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/vzdelavani-deti-se-specialnimi-potrebami/novela-skolskeho-zakona-od-1-9-2016.shtml#moznost-podat-zadost-o-prezkouseni>
10. Učitelské noviny <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=7272>
11. Unesco <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000127583>
12. Zákony pro lidi <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561?text=%C2%A716#f2873675>
13. Život zakladatele Baden - Powella <http://pinetreeweb.com/bp-memorial.htm>

Příloha č.1: Vybavení na schůzku a výpravu

Na schůzku

Vybavení se může mírně lišit dle zvyklostí každé družiny.

- skautský zápisník / pár volných listů papíru (papíry na hry, vzkazy, testy apod.)
- propiska, tužka
- KPZ = krabička poslední záchrany - je krabička plná různých drobností
- skautská stezka – po přijetí do družiny vedoucí vysvětlí kde a jakou si pořídit.
- nůž na práci (rukodělny apod.)
- sportovní oblečení a takové, u kterého nevádí ušpinění nebo poničení
- láhev na vodu – především v létě

Na jednodenní výpravu

- KPZ
- zápisník / papír a tužku
- pláštěnku, oblečení a obutí podle počasí
- jídlo na celý den
- skautský šátek / skautský kroj

- spacák
- vhodné oblečení (v zimě teplé – více vrstev, na převlečení, na spaní...)
- nůž
- svítilnu
- KPZ
- zápisník / papír a tužku
- pláštěnku
- skautský šátek / skautský kroj
- hygienické potřeby (toaletní papír, kartáček, pasta, ručník, mýdlo...)

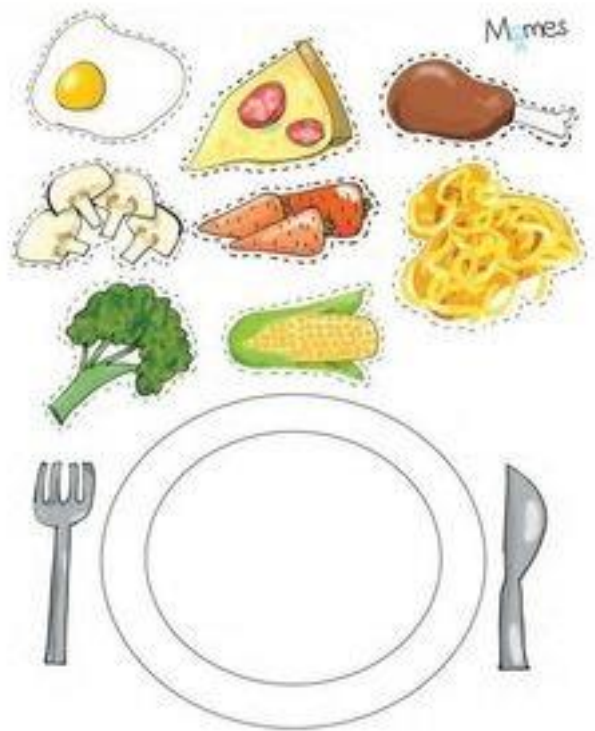
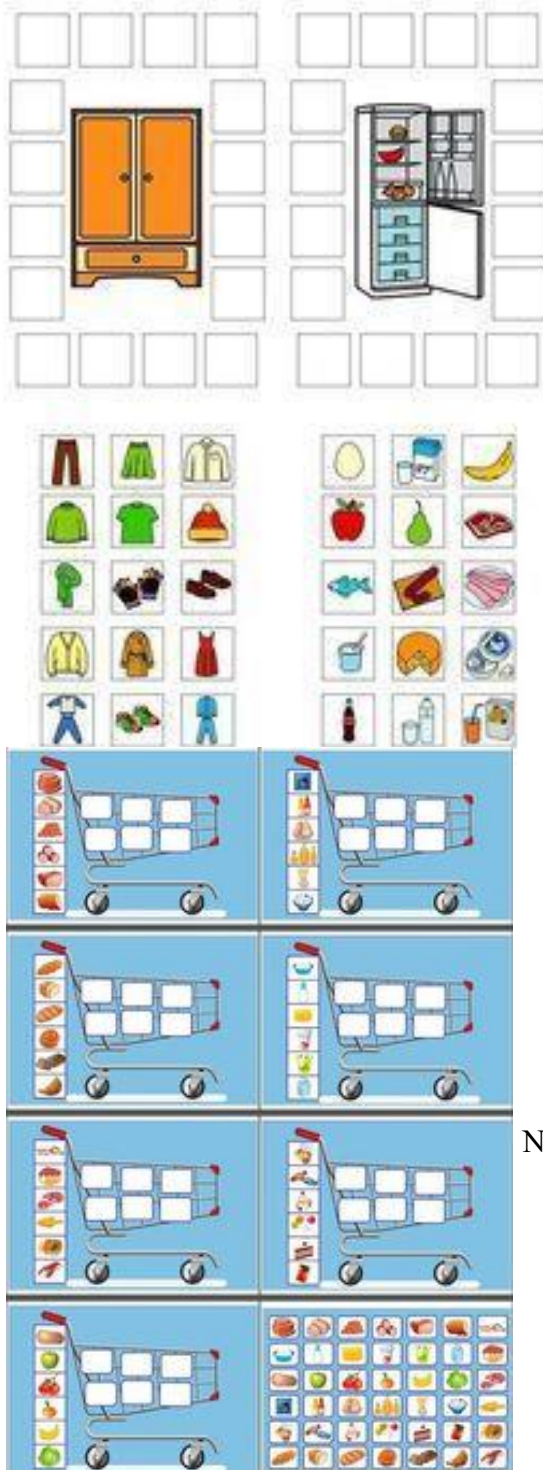
Na vícedenní výpravu

- ešus, lžice
- karimatku

Všechno zabalit do velkého batohu. PROČ?

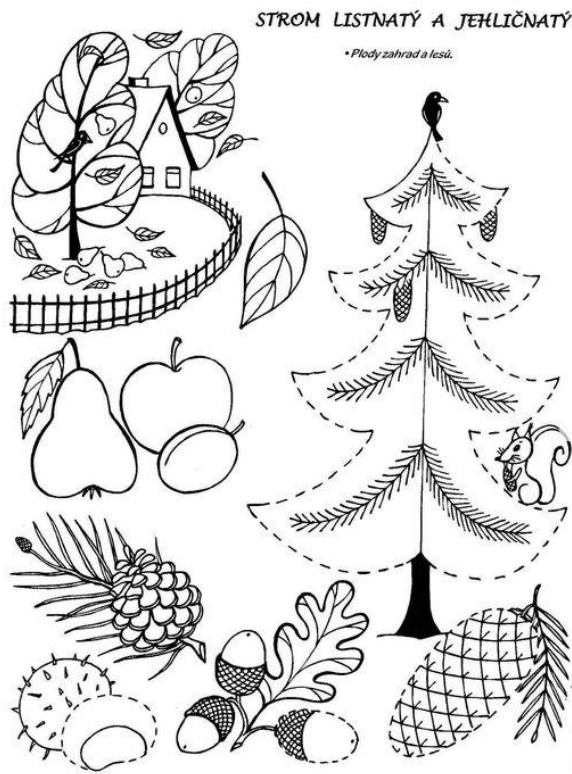
S batohem se vždy jde alespoň kus cesty pěšky a věci „do ruky“ zavazí, anebo se často zapomínají ve vlacích. Lepší je mít vždy poloprázdný batoh než přečpaný, který se trhá ve švech, a navíc se na zádech tvoří nepohodlná boule. Během cesty tam nebo zpět už se nikdy nepodaří sbalit tak perfektně, jak doma, a nějaké místo navíc je vždy potřeba. Často se zapomíná na to mít nějaké volné místo na společné věci – např. jídlo.

Příloha č.2: Vizuální podpora

Nákup v obchodě - co si můžu koupit, co mám rád,
co do košíku patří.

Příloha č.3: Seznámení s podzimem

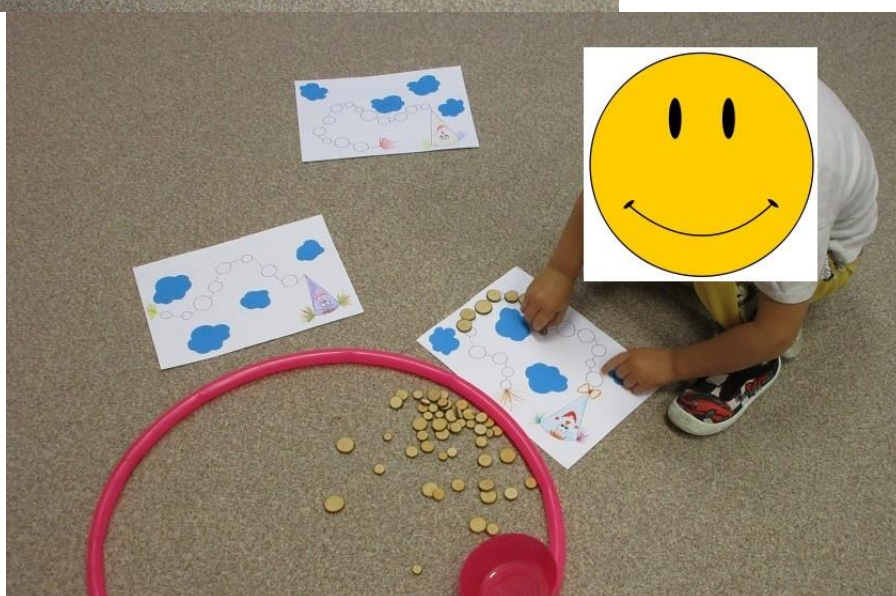
LISTY STROMŮ <http://prosim.blogspot.cz/>

 JAVOR	 DUB	 KAŠTAN
 BUK	 LÍPA	 JEŘÁB
 DVOUNAŽKA	 ŽALUD	 KAŠTAN
 BUKVICE	 LÍPA OŘÍSEK	 JEŘABINA

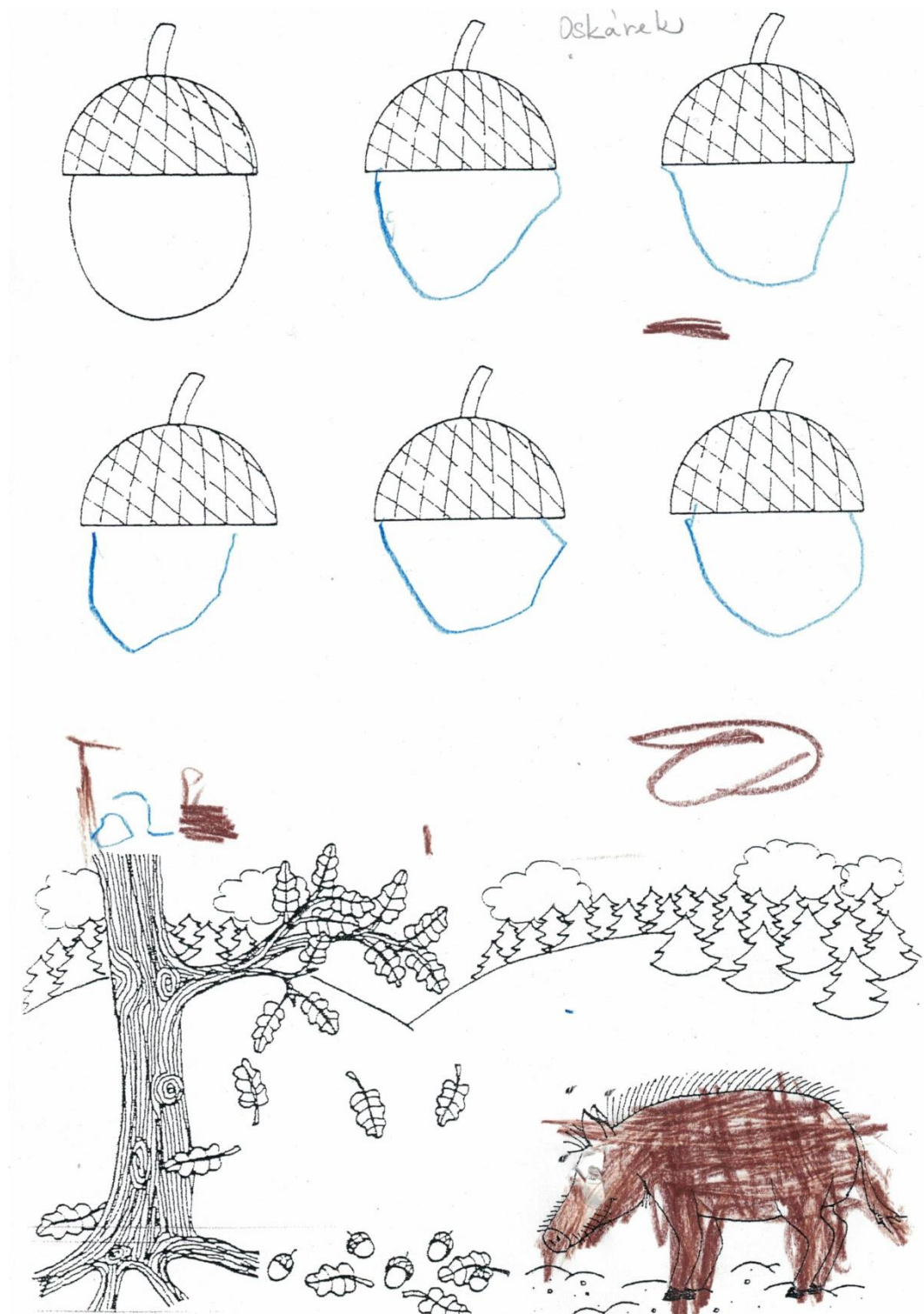

Správné tvary na
dračí ocas.

Aktivity byly součástí takové „Opičí dráhy“ - když máš splněno, dostaneš razítko a postupuješ k dalšímu úkolu.

Příloha č.4: Pracovní listy a obrázky

STROM LISTNATÝ A JEHLIČNATÝ

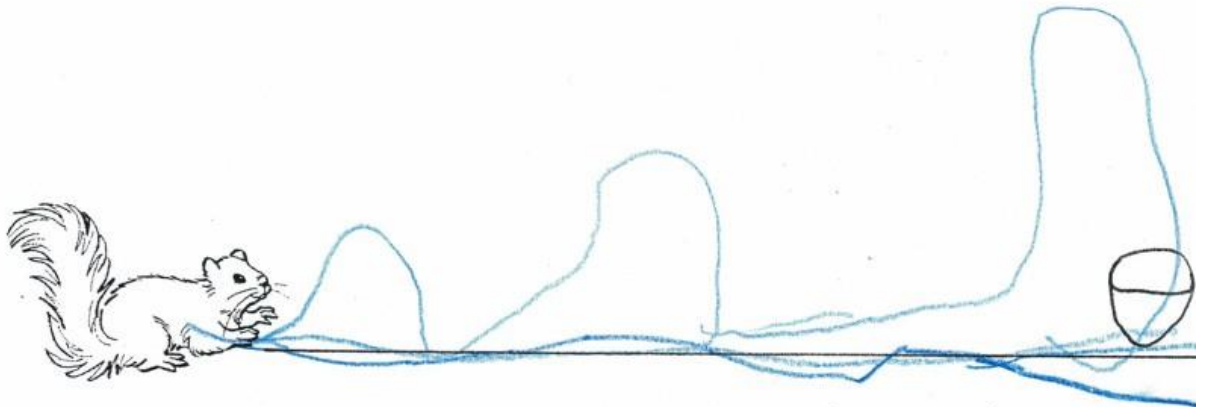
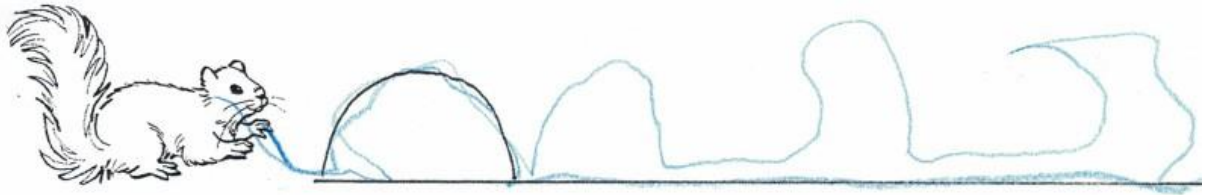
• Plody zahrad a lesů.

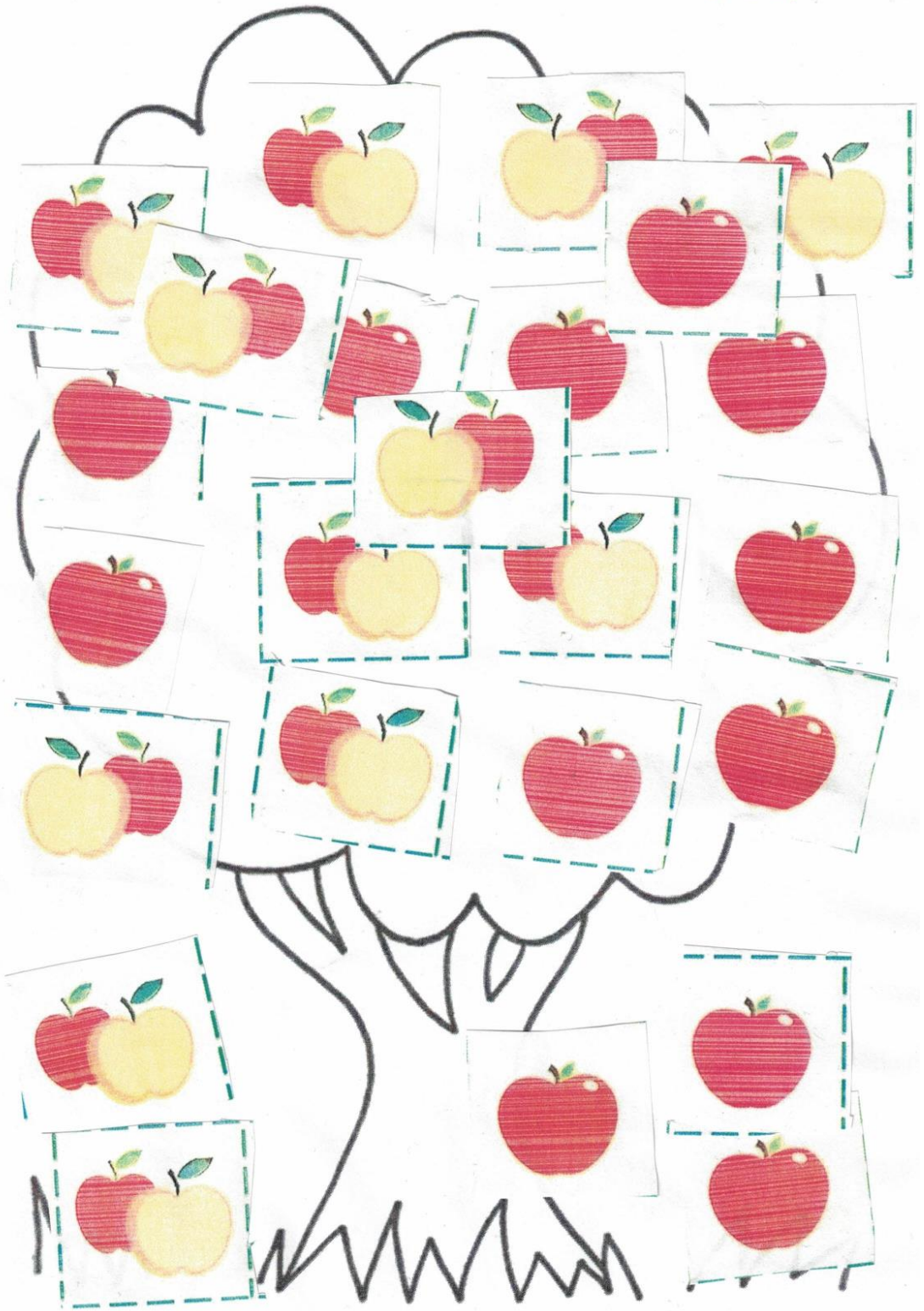
• Obkresli a vybarvi jehličnatý strom a plody, které rostou v lese.
• Plody z ovocné zahrady dej do ohrádky.

Dškánek s

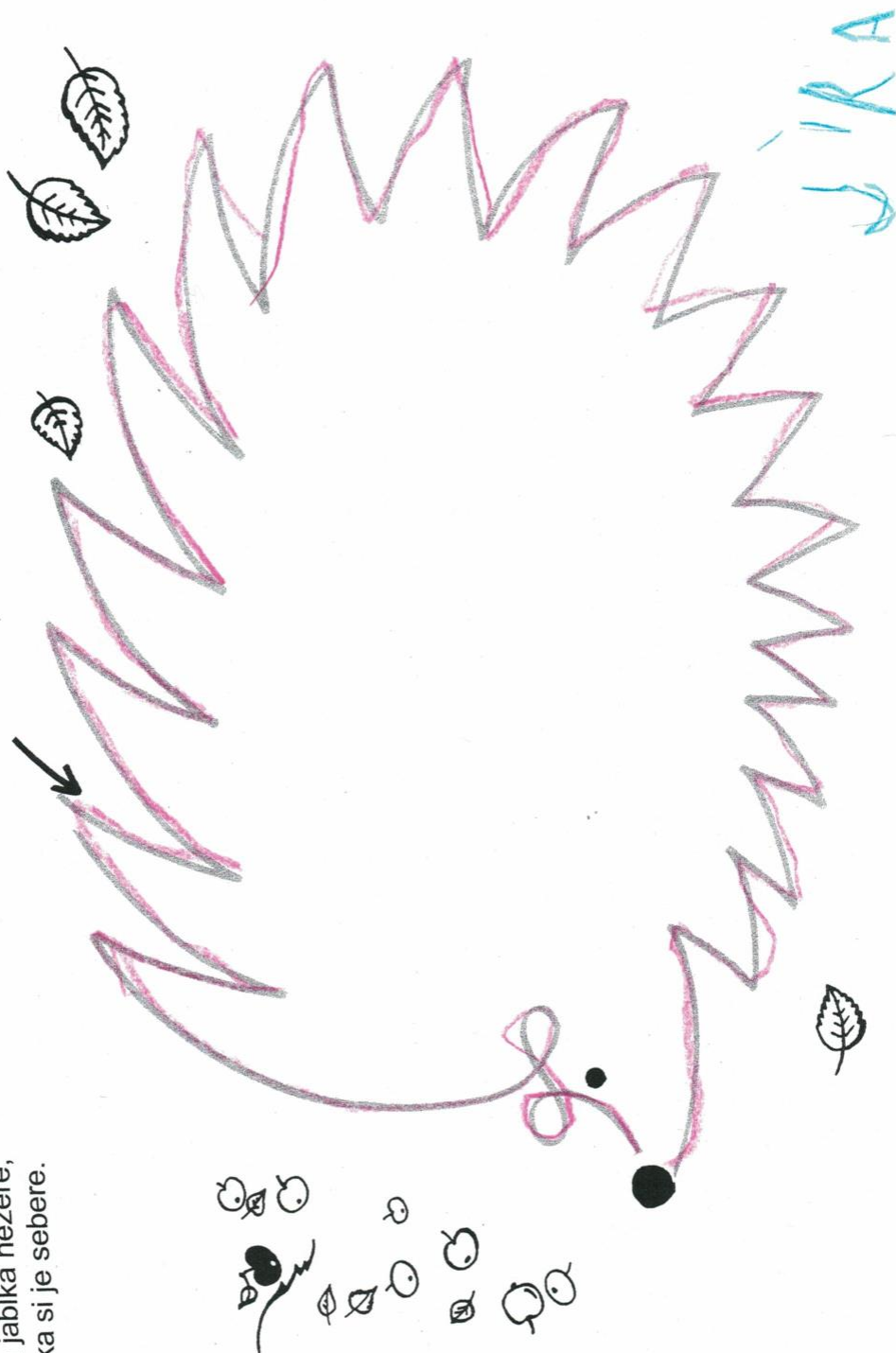
Oskari K

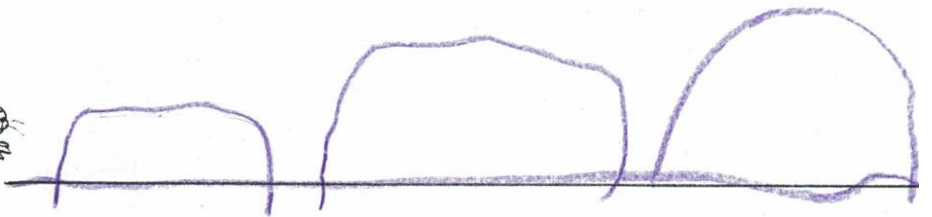
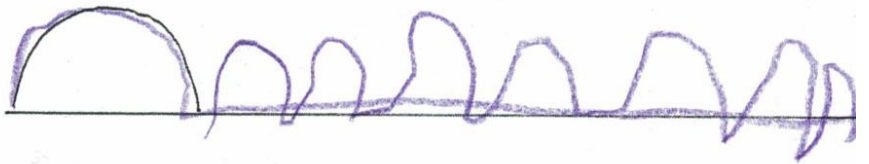
JIRKA

Ježek dupe pod jabloní,
jablíčka tam krásně voní.
On jablka nežere,
Jitka si je sebere.

DAVID

